

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL TASARIM ANABİLİM DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI BİLİM DALI

**TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE TÜRK
KİLİMLERİNİN TEKNİK VE DESEN
ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Melisa ARSLAN

İstanbul, 2019

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL TASARIM ANABİLİM DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI BİLİM DALI

**TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE TÜRK
KİLİMLERİNİN TEKNİK VE DESEN
ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Melisa ARSLAN

Öğrenci No:

165583002

Danışman:

Prof. Hamdi ÜNAL

İstanbul, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum '**Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kilimlerinin Teknik ve Desen Özelliklerinin İncelenmesi**' başlıklı çalışmamın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 17.06.2019

Melisa ARSLAN

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

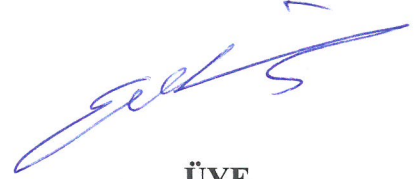
17.10.2019

Enstitümüz *Tekstil Tasarım* Anabilim Dalı *Tekstil ve Moda Tasarımı* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 165583002 numaralı *Melisa ARSLAN*'nın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kilimlerinin Teknik Ve Desen Özelliklerinin İncelenmesi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 28/05/2019 tarih ve 2019/22 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince (60) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile *Kabul/Red veya Düzeltme* kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

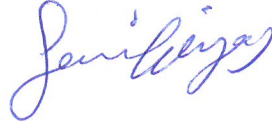

DANIŞMAN
Prof. Hamdi ÜNAL
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi S. Engin AKDOĞAN
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Sevinç ÇELİKAY
(Doğuş Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Melisa Arslan
Danışmanı : Prof. Hamdi Ünal
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans Tezi/2019
Alanı : Tekstil ve Moda Tasarımı
Anahtar Kelimeler : Kilim, Motif, Dokuma

ÖZ

TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE TÜRK KİLİMLERİNİN TEKNİK VE DESEN ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmada, Anadolu kilim kültürünün geleneksel, yöresel, işlevsel ve teknik yönü ele alınmıştır. Bu çalışma içeriğinde başlangıç noktası olarak dokumacılığın kökenine değinilmiştir. Buna paralel olarak başlangıcından günümüze kadar kullanılan malzemelerin önemi ve işlevi üzerinde durulmuştur. Daha sonra kilim dokumacılığı pratik açıdan da ele alınmıştır. Bu teknik ve işlevlerin daha anlaşılır olması için pratik çalışmalardan örnekler verilmiştir. Ayrıca kilimin teknikleri görselleştirilmiş olarak ayrı ayrı analiz edilmiştir. Yöresel incelemenin arkasından kilim üzerindeki motiflerin özellikleri, tasvir ettiği anlamlar anlatılmıştır. Tam bu noktada kilimin dili, en güzel ve ilginç karakteristik etki olarak ortaya çıkmış ve önemli bir tarihsel değer olarak tartışılmış ve anlatıma dönüştürülmüştür.

Anadolu kilim kültürü kendine has dili ile Anadolu'nun farklı halklarına mâl olmuş en değerli hazinelerden birisi olmuştur.

Binlerce yıl boyunca Anadolu halkının kendini ifade ediş şekli olan kilim dokumacılığı değerli bir Türk sosyal kültür olarak bugünlere ulaşmıştır.

Tezde, bu kadar değerli köklü bir sanatın sanayileşmeye bağlı olarak modern hayata geçişi sırasında tükenme noktasına gelmesinin süreçleri üzerinde durulmuştur.

Name and Surname : Melisa Arslan
Supervisor : Prof. Hamdi Ünal
Degree and Date : Master/2019
Major : Textile and Fashion Design
Key Words : Rug, Ornament, Weave

ABSTRACT

ANALYSING THE TECHNICAL AND DESIGN OF TURKISH RUGS IN THE HISTORICAL PROCESS

In this work, Anatolian rugs culture have been examined by targeting in traditional, regional, functional and technical respects. By handling the work, origin of weaving have been touched on as a starting point by focusing the function and importance of the materials that have been used since ancient times. Afterwards, practical rug weaving have been examined as well. To be clarify the some of the technical procedures some examples have been given on some technical works. The technique of visualization of the rug is analysed separately. After the regional examination motif properties and depictions of the motif meanings have been told and explained. The language of the rugs came into place in this exact point as one of the most beautiful and interesting characteristic impact which have been discussed and told as a feature of historical significance. Anatolian rug culture have been one of the most valuable treasures of the Anatolian culture with this own language which belongs to various of folk society.

As an expression of weaving rugs named as a public culture for thousands of years has become a Turkish social culture and reached to our century.

Unfortunately, such valuable and an historical art during the transition to the modern life due to industrialization reached to the point of extinction.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

RESİMLER TABLOSU v

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

DOKUMACILIĞIN BAŞLANGICI

1. YÜNÜN YAPILMASI VE İPLİK KULLANIMINDA KULLANILAN ARAÇLAR.....	3
1.1. İplik Yapmak İçin Kullanılan Araçlar.....	3
1.2. Dokuma Tezgâhları İçin ve Çözüğü Hazırlama.....	4
1.2.1. İstar Dokuma Tezgâhı	4
1.2.2. Çuhallık Dokuma Tezgâhı.....	5
1.3. Dokuma Yaparken Kullanılan Araçlar.....	5
1.4. Çözüğü Hazırlama.....	6
1.4.1. Kilim En Boy Kontrolü	6
1.4.2. Kilim Desen veya Teknik Çizimleri.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

ANADOLU KİLİMİNDEN ÖRNEKLER

1.KİLİM.....	7
1.2. Dokuma Sanatında Kullanılan Bazı Maddeler.....	9

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖRÜK KİLİMLERİ

1.YÖRÜKLERDE DOKUMA ÇEŞİTLERİ VE TEKNİKLERİ.....	11
1.1. İğne İşi Dokumalar.....	14

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ÇANAKKALE YÖRESİ

1.MALZEME TEKNİK ÖZELLİKLERİ	21
1.1.İplik ve Elde Edilmesinde Yardımcı Olan Malzemeler	21
1.2. Boyanın Elde Edilmesi ve Boya İşlemi	21
1.2.1. Doğal Boyalar.....	22
1.3. Dokumada Kullanılan Araçlar	23
1.3.1. Desen	23
1.4. Kilim Dokuma ve Kilim Çeşitleri.....	25

BEŞİNCİ BÖLÜM HAKKARİ KİLİMLERİ

1. İPLİĞİN ELDE EDİLMESİ.....	29
1.1. Dokumada Kullanılan Araç-Gereçler	30
1.2. Renk ve Kompozisyon	31
1.3. Motifler	32
1.3.1.Kullanım Alanları	34
1.4. Kilim Tekniği ile Dokunan Diğer Dokumalar	35
1.5. Kilimlerin Teknik Özellikleri.....	35
1.6. Motifler ve Anlamları	39

ALTINCI BÖLÜM BAYAT KİLİMLERİ

1.KÖK BOYANIN YAPIM AŞAMALARI	46
1.1.Boya Aşamasında Kullanılan Terimler	47
1.2. Germe Tezgâh	48
1.3. Desen ve Anlamları.....	49

YEDİNCİ BÖLÜM EŞME KİLİMLERİ

1. KİLİMLERDE GÖRÜLEN MOTİFLER VE BÖLGESEL İSİMLERİ.....	53
---	-----------

SEKİZİNCİ BÖLÜM VAN KİLİMLERİ

1. KİLİMLERİN TEKNİK ÖZELLİKLERİ.....	62
--	-----------

DOKUZUNCU BÖLÜM ŞANLIURFA KİLİMLERİ

1.KARAKEÇİLİ KİLİM.....	69
1.1. İlikli Kilim.....	69
1.2. Desen Sınırları Eğik Olan Kilimler.....	70
1.3. Atkı İpinin Arasına Ek Atkı İpi Sıkıştırılan Kilimler.....	71
1.4. Çift Kenetleme ile Yapılan Kilimler	71
1.5. Sarma Kontrollü Kilimler	72
1.6. Kullanılan Araç ve Gereçler.....	73
1.7. Kullanılan Kompozisyon ve Renk Özellikleri	74
1.8. Dokunan Kilimlerde Kullanılan Motifler.....	75

ONUNCU BÖLÜM
BADRIZ KİLİMLERİ

1. DOKUMADA KULLANILAN TEKNİK.....	79
1.1. Dokumada Kullanılan Araç ve Gereçler	80
1.2. Dokumada Kullanılan Boya Çeşitleri	81
1.2.1. Boyanın Elde Edilmesi ve Boya İşlemi.....	82
1.3. Kullanılan Motifler.....	82
SONUÇ	90
KAYNAKÇA.....	92

RESİMLER TABLOSU

Sayfa No.

Resim 1. Kayseri – Aynalı kilim	7
Resim 2. Kayseri – Çomça Kilim.....	8
Resim 3. Emirdağ – Eli Belinde Kilim.....	8
Resim 4. Pazırık Kurganı, Dua Eden Kadınlar Kilim Örneği	10
Resim 5. Palas Dokuması	11
Resim 6. Palaz Dokuması.....	12
Resim 7. Kilim Dokuması, Koç Başı Motifli – Niğde	13
Resim 8. Mihraplı Cicim Örneği- Karabağ	14
Resim 9. Yıldız Motifli Zili- Tandır Örtüsü	15
Resim 10. Bürkeli (Çiçek Demetli)-Halı Dokuması Yastık.....	16
Resim 11. Ortası Hayat Ağacı Motifli Halı.....	16
Resim 12. Sedir Halısı- Hallaç Köyü	17
Resim 13. Sedir Halısı- Avcılar Köyü.....	17
Resim 14. İğne İşi Su Örnekli Kilim Çuval- Üçkapılı Yaylası	19
Resim 15. Çarpana Dokuması Kuşaklar- Çukurköy	20
Resim 16. Muska Motifi.....	24
Resim 17. Fardalı Kilim, Çıbıklı Kilim, Goraf Motif	24
Resim 18. Boncuk, Yedi Bala, Çıbık, Goraf	25
Resim 19. ‘Dırnaklı Zili’ Yedi Bala Motifi.....	25
Resim 20. ‘Sepi’ (Çeyiz) Arasında Düz Dokuma Yaygıları	26
Resim 21. ‘Çul Dokuma’ İliksiz Kilim	27
Resim 22. ‘Çıbıklı Kilim’ İliksiz Kilim , Korubaşı Köyü Camii	27
Resim 23. ‘Ak Kıvrımlı Çuval’ İliksiz Kilim.....	28
Resim 24. Hakkâri Kilimleri	30
Resim 25. Hakkâri Kilimleri	31
Resim 26. Hakkâri Kilimleri	31
Resim 27. Hakkâri Kilimleri,Motifler	33
Resim 28. Hakkâri Kilimleri, Motifler	34
Resim 29. Hakkâri Kilimleri	36

Resim 30. Hakkâri Kilimleri, Sine	39
Resim 31. Hakkâri Kilimleri, Sine	39
Resim 32. Hakkâri Kilimleri, Gülsayra.....	40
Resim 33. Hakkâri Kilimleri, Gülsayra	40
Resim 34. Hakkâri Kilimleri, Lüleper.....	41
Resim 35. Hakkâri Kilimleri, Keşkener	42
Resim 36. Hakkâri Kilimleri, Gülçin	43
Resim 37. Hakkâri Kilimleri, Gülşiyân.....	44
Resim 38. Hakkâri Kilimleri, Şamari.....	45
Resim 39. Yüzde 100 Kök Boyalı Bayat Kilimleri.....	46
Resim 40. Yüzde 100 Kök Boyalı Bayat Kilimleri.....	48
Resim 41. Yüzde 100 Kök Boyalı Bayat Kilimleri, Hayat Ağacı.....	50
Resim 42. Yüzde 100 Kök Boyalı Bayat Kilimleri, Ejder Kilim.....	51
Resim 43. Motifler	53
Resim 44. Motifler	54
Resim 45. Motifler	55
Resim 46. Motifler	56
Resim 47. Takmak Kilimleri	57
Resim 48. Toplu Kilimler.....	58
Resim 49. Altınbaş Kilimleri.....	59
Resim 50. Toplu Namazlığı.....	60
Resim 51. Van Kilimleri	61
Resim 52. Van Kilimleri	62
Resim 53. Van Kilimleri, Sine	63
Resim 54. Van Kilimleri, Sine	63
Resim 55. Van Kilimleri, Şamari	64
Resim 56. Van Kilimleri, Şamari	64
Resim 57. Van Kilimleri, Lüleper	65
Resim 58. Van Kilimleri, Lüleper	65
Resim 59. Van Kilimleri, Şahvani.....	66
Resim 60. Van Kilimleri, Şahvani.....	66
Resim 61. Van Kilimleri, Şimkibük.....	67

Resim 62. Van Kilimleri, Kırkgül	67
Resim 63. Van Kilimleri, Gülsayra	68
Resim 64. Van Kilimleri, Gülgayan	68
Resim 65. İlikli Kilim.....	70
Resim 66. Desen Sınırları Eğik Olan Kilimler	70
Resim 67. Atkı İpinin Arasına Ek Atkı İpi Sıkıştırılan Kilimler.....	71
Resim 68. Çift Kenetleme ile Yapılan Kilimler	72
Resim 69. Sarma Kontrollü Kilimler	72
Resim 70. Şanlıurfa Kilimleri	73
Resim 71. Şanlıurfa Kilimleri	74
Resim 72. Motifler	75
Resim 73. Motifler	75
Resim 74. Nical	76
Resim 75. Şegani.....	76
Resim 76. İşlemeli Gemisi	77
Resim 77. Desenli Şegani.....	77
Resim 78. Seccade.....	78
Resim 79. Badrız Kilimleri	80
Resim 80. Hayvansal Motif.....	83
Resim 81. Hayvansal Motif.....	83
Resim 82. Hayvansal Motif.....	84
Resim 83. Bitkisel Motif	85
Resim 84. Bitkisel Motif	86
Resim 85. Bitkisel Motif	87
Resim 86. Bitkisel Motif	88
Resim 87. Bitkisel Motif	89

GİRİŞ

Anadolu'nun maddi ve manevi bir değeri olan el dokumacılığı, insanların duygu ve düşüncelerini anlatmakta kullanılan bir sanat olmuştur. Kilimlerin motifleri ile farklı kültürlerin yaşam tarzları, yaşam koşulları dokumalarına yansımaktadır. Dokumacılık geleneksel kültürü yaşatmak adına kuşaktan kuşağa aktarılmıştır.

Çalışmanın ana fikri 'Tarihsel Süreç İçerisinde Kilimlerin Teknik ve Desen Özelliklerinin İncelenmesi' olarak ele alınmıştır. Çalışmada yer alan yörelerin; malzeme ilişkileri, yöresel özellikleri, dokuma tekniğinin özellikleri ve örnekleri de çalışmanın içeriğinde yer almaktadır.

Temel malzemelerden birisi olan ip önceleri bitkilerden elde edilirken değişen yaşam koşullarına bağlı olarak, hayvanların evcilleştirilmesinden sonra yerini yüne bırakmıştır. Yün, tezgâhlarda hiçbir mekanik işlem kullanılmadan el tezgâhları kurularak dokunmaktadır. Yünlere renk verme işlemi tamamen doğal olup bitkilerden elde edilerek yapılmaktadır.

Yörelere göre kilimlerin kullanım yerleri değişiklik göstermektedir. Örneğin, kullanım yerlerine göre duvar, çuval, yer, çeyiz ve heybe gibi. Her yörenin kendine özgü kilim motifi ve türleri bulunmaktadır. Kilimler üzerindeki bu motifler o yörede yaşayan toplulukların mutluluk, hüzün gibi çeşitli duygu ve düşüncelerini görsel detaylar ile anlattıkları dokumalardır. Bu özelliği ile kilim motiflerinin nasıl bir toplumsal dil oluşturduğu ele alınmıştır. Kadınlar ve genç kızların duygu ve dileklerini motiflerle dokumaya yansıtması bu dili ortaya koymaktadır.

Modern hayata geçiş ile birlikte bu kültür köklü bir değişikliğe uğramıştır. El dokuma tezgâhları, yerini modern dokuma makinelerine bırakmıştır. Tüm ele alınan yörelerde doğal kök boyadan kimyasal boya kullanımına ve makineleşmeye geçtiği görülmektedir.

Bu çalışmanın en temel amaçlarından birisi, günümüz dokumacılığının zaman içerisinde geçirdiği değişimlerle birlikte önem, değer ve özelliğini kaybetmesini araştırmaya yönelik ışık tutmak ve bu değişimi dile getirmektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DOKUMACILIĞIN BAŞLANGICI

Dokumacılığın, çok eski çağlardan beri giyim, gıda ve insan soyunun devamında önemli bir yeri olduğunu bilinmektedir. Çatalhöyük'te yapılan kazı sonucu Neolitik devire ait dokuma parçaları bulunmuştur. Bu durum Anadolu'yu da iddialı bir şekilde ön plana çıkarmıştır. Cilalı taş devrinde tekstil büyük önem taşımıştır. Bu devirde tekstilin ilk belirtilerine rastlanılmıştır. Bu dönemde ipliğin elde edilmesi için kullanılan malzemelerin bilinmesi, dokumacılığın bilindiğini göstermektedir. Dokumacılığın başlangıcı ipliğin bulunduğu zamana rastlanmaktadır. Lifler bükülüp ip haline getirilerek dokumanın oluşması sağlanmaktadır. “Bazı düşünürlere göre elyafın tel tel ayrılması bükülmesi, ağaç kabuğu elyafının tel tel şekle girmesinden örgü fikrinin ise yine tabiatta olduğu gibi ağaç dallarının çalılarının çapraz vari birbirlerine geçmeye çalışmalarından geliştiği ve bu iptidai düşüncelerin tekamülü ile dokumacılık sanatının ilk adımlarının atıldığı belirtilmektedir.”¹ Bu sürece kadar yapılan araştırmalarda elde edilen dokuma parçaları neolitik devirden çok eski devirlere dayanmaktadır. En ilkel dokumalarda saz gibi otlar, at kılları ve hasır otu kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Türk kilimleri, yüzü ve tersi aynı olan dokumalardır. Desen ipliği olarak atkı ipliğinin kullanılması temizliği ve saflığı olgusunu ifade etmektedir. Türk kadınının en önemli zamanlarında ölüm veya gelin için en güzel kilimleri kendine dokumaktadır. Cenaze üzerine örtülmekte olan kilimler ise camiye bırakılmaktaydı, üzerinde namaz kılınıp ölen kişiye sevap getirdiğine inanılırdı. Bu kilimler camiye serilmeseydi günümüzde dokuma yapı örneklerine çok az sayıda örnek kalacaktı. Türkiye’de 20.yy ortalarına kadar özellikle çeyiz için kilim dokunuyordu. İslam hayatının yaşam tarzı olan bağdaş kurma ve sedire oturma geleneği için yerlere halı veya kilim serilmekteydi. Boyaların estetiğe döndüğü kilimlerde birçok saklı sır ve mesajlar bulunmaktadır. Renkler doğal boya olup karışımından yapılmaktaydı, ceviz kabuğu kahverengi, muhabbet çiçeğinden sarı, meşe palamudu ve nar kabuğu siyahı veriyordu.

¹ Şahin Yüksel Yağan, Türk Dokumacılığı, (Birinci Baskı-3000), Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1978

Bu durum karışımları hazırlayan Anadolu kadının boyacılıktaki ustalığını göstermekteydi. Türkmen kızlarının gelin olup giderken arkasından gelen deve veya at üzerinde taşınan çeyizin altına serilen kilimlerde ince hesaplı dokumalar bulunmaktaydı. Türkmen kızı okuma yazma bilmiyordu ama elde dokuduğu çeyiz çuvalında adeta şiir yazmaktaydı. 20.yyda bu gelenek giderek azalmaya başlandı. 19.yy da sosyal ve ekonomik hayat sarsılmasından sonra ciddi şekilde sanat hayatının yok edildiği görülmekteydi.

Günümüzde ise sanayileşmeyle birlikte insanlar şehirlerde yaşam sürmeye başladılar. Şehirlerdeki yaşam tarzı ve ev döşemeleri tamamen eskiden farklıydı ve yastık, minder, sedir dekorasyonu tamamlamaktaydı. Sadece günümüzde meraklıları tarafından önemsenip görüp şark köşesi, yer yaygısı ve minder kullanılmaktaydı. Türk kilimlerinde renk ve desen fazlalığı onun özelliğidir. Türk ve dünya kültürüne büyük katkı veren kilim düz dokumaları yaşatmak en büyük görevidir.

1. YÜNÜN YAPILMASI VE İPLİK KULLANIMINDA KULLANILAN ARAÇLAR

Yün kırkımı eylül ve mayıs aylarında yapılmaktadır. Kırkılan yünler ilk önce havalandırılır sonrada akarsuda veya çeşme suyunda toz ve kirlerinden arındırılmaktadır. Yünün keçelenmemesi için suyun kireçsiz ve tatlı olmasına dikkat edilmeli yıkarken deterjan vb. olmamasına özen gösterilmelidir. Yünler yıkandıktan sonra renklerine göre ayrıldıktan sonra asarak kurutulmaya bırakılmalıdır.

1.1. İplik Yapmak İçin Kullanılan Araçlar

Hallaç

Yapağı kuruduktan sonra liflerin birbirinden ayrılmasını sağlayan ve tarama için hazırlık yapan araçtır. Yay biçiminde ve kirişten oluşan ve esneyen bir araçtır.

İlahat

Hallat teline vurmak için 15 cm uzunluğundaki tahta çubuk.

Yün tarağı

Yün üzerindeki bitki ve kalıntının temizlenmesi için kullanılan taraktır. Bükme ve fitil işlemleri için kullanılmaktadır.

Kirman

Yün elyafının iplik haline gelme sürecinde kullanılan bir araçtır. Ahşap parçalarının belli bölümlerine iç içe geçen kısmına çapraz şekilde sarılmaktadır. Belli bir işlem sonrasında tahta çubuklar sırayla çekilerek ip yumak haline gelmektedir.

İğ

Tek bükümlü iplik yapmak için kullanılmaktadır. Yuvarlak biçimdeki ahşap parçalar kullanılarak tek bükümlü iple istenilen oranda elde edildikten sonra parçaların arasından çekilmektedir.

Çıkrık

Kendi eksenini etrafında dönen çark içerisinde iğ bulunan araçla birlikte ipliği masuraya sarma işlemidir. Eğirme işleminde de kullanılmaktadır.

Gülcan

Düz bir zemin üzerinde birbirinden fazla çubukların bir araya getirilerek birbirini paralel ve dik kesen parçalar üzerine ağırlık konarak kendi eksenini etrafında dönmesiyle ipliği sarma işlemidir.

1.2. Dokuma Tezgâhları İçin ve Çözüğü Hazırlama

1.2.1. Istar Dokuma Tezgâhı

Dokuma sürecinin kolay gerçekleşebilmesi için açık veya kapalı ortamda basit bir düzenek ile kullanabilen tezgâhtır. “İki yan tahta ve bu yan tahtalardaki üst oyuklara yerleştirilen iki levent, bir çözgü gücüsü, bir ağızlık gücüsü ve bir de varan-gelen denilen, ön ve arka çözgüleri birbirinden ayıran çapraz çubuğundan meydana gelir.” Günümüzde metal tezgâhtarların kullanıma elverişli olması nedeniyle ıstar dokuma tezgâhlarından vazgeçilmiştir.

1.2.2. uhallık Dokuma Tezgâhı

Farklı yörelerde farklı isimlere sahiptir. Desenli dokumalar giyim için üretilen ynl ve pamuklu kumaşlarda kullanılan basit bir düzeneğe sahip olan iki gücü ve iki ayaktan oluşan bez dokuma tezgâhıdır. Eski dönemlerde tarak dişleri kamıştan yapılırken günümüzde metalden yapılmaktadır.

1.3. Dokuma Yaparken Kullanılan Araçlar

Gücü Sopası

Gücü gösterme olarak isimlendirilmektedir. Çözgü içinde tezgâha yatay bir şekilde yerleştirilebilen çubuktur.

Kirkit

Kilim' in vazgeçilmez araçları arasında bulunmaktadır. Atkı sıkıştırmak ve dar alanlı yerlerdeki motiflerde kullanılmaktadır. Halıda ve kilimde kullanılan kirkitler farklı olup metal veya ahşap olarak 5 ila 6 diş sayısı olan bir araçtır.

Cımbar

Istar tezgâhında kullanılmaktadır. 10 cm olup cımbar adı verilen ipe ıstarın yan tahtasına bağlanmaktadır.

Kılıç

Çözümlerin arasından atkının basit bir şekilde geçmesini sağlayarak dokumaya yerleşmesini sağlamaktadır.

Masura

Atkı ipliğinin sarıldığı mekik içine takılıp kullanılan araçtır.

Varangelen

Istar tezgâhında kullanılan ağızlık açma için kullanılan tahta çubuk.

Nakış Ağacı

Genellikle düz zili dokuma tekniği olup ağızlık açmak için ikinci varangelen olarak kullanılır.

1.4. Çözgü Hazırlama

Anadolu da çözgünün diğer isimleri eriş drezi ve arış diye adlandırılmaktadır. Dokuma uzun ömürlü olabilmesi için çözgü gergin bir şekilde dokunmaktadır. Çözgüde kullanılacak olan iplik ilk önce kırmandan çıkarılır daha sonrasında çıkırık işleminde bükülerek hazırlanmaktadır.

Çözgü Hazırlama Yöntemleri

Tezgâh tiplerine göre hazırlama yöntemleri şunlardır.

- 1- Germe tezgâhında ve yatay tezgâhta hazırlama
- 2- Sarma tezgâhında hazırlama

1.4.1. Kilim En Boy Kontrolü

Dokuma kiliminin eni ne kadar ise bitiminde de aynı olması gerekmektedir. Sürekli ölçüm yapılarak cımbaz adı verilen araçla yan tarafında bulunan tahta çubuğa bağlanmaktadır. Boy kontrolünde ise desen sürekle takip edilip kontrol edilmektedir. Yekpare dokunacak kilimde rapor tekrarı eşit boyda olmaktadır.

1.4.2. Kilim Desen veya Teknik Çizimleri

Teknik çizimler kareli kâğıt üzerine yapılmaktadır. Desen çizimleri yatay yönde geniş, dikey yönde ise dar olup dikdörtgen bir kâğıtta ise çözgü ve atkıyı net bir şekilde gösterememektedir. Kilim deseni yatay ve dikey şekilde desen kâğıdına çizilmektedir. Çizimlerdeki yatay kareler çözgüyü dikey kareler ise atkıyı göstermektedir. Kilimdeki sınır çizgisi kare ile gösterilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ANADOLU KİLİMİNDEN ÖRNEKLER

1. KİLİM

Kilimler çözüğü ipi arış ve renkli Argaç ile dokunmaktadır. Kilimdeki dikey ve yatay dolgu geometrik bir görüntü göstermektedir. Dokumada bezemeler güzel bir biçimde dokunursa tersi ve yüzü belli olmamaktadır. Zemin ve motif ilk görünüşte anlaşılmemektedir. Motiflerin şekillerine göre yan veya dik yapılmaktadır. Sıra takibi yapmak gerekmemektedir.

Resim 1. Kayseri – Aynalı kilim

(Durul,1985, S.21)

Resim 2. Kayseri – Çomça Kilim
(Durul,1985, S.23)

Resim 3. Emirdağ – Eli Belinde Kilim
(Durul,1985, S.26)

1.1. Dokuma Sanatında Kullanılan Bazı Maddeler

Kullanılan maddeler arasında hayvansal bitkisel ve madensel maddelerin üretimi ve değerlendirildiği görülmektedir. İstar veya bütün dokuma tezgahlarında yün ve pamuk keten ve kıl kullanılmaktadır.

Yün

Orta Asya döneminde at ve koyundan giysi yapıp yaşam alanlarında kullanılmaktadır. Daha sonrasında hayvansal ürünlerle dokuma yapılmaktadır. Bu dönemde dokumacılık çok önemli bir yer almaktadır. Göçebe hayatta dokuma sanatının yeri ve önemi çok etkili olmuştur. Koyun yünü yılda iki kez kesilmektedir. Baharda yün kıvrıkcık uzun olup güz yününde ise mat ve daha kısa olduğu görülmektedir. Koyunun cinsi yünün kalitesini göstermektedir. Yün çürümeyip tozu içine çekmemektedir. Temizleme kısmı ise silkeleme ve nemli bir bez ile yapılmaktadır ve kesinlikle temizleme kısmında kimyasal ürün kullanılmamalıdır.

Kıl

Anadolu bölgesinde yetişen keçi türleri;Tiftik keçisi, Kıl keçisi (Dağ Keçisi)Tiftik keçisi Ankara ve Orta Anadolu da yetişmektedir. Tür özelliğine göre 20 cm den kısa olmayan yumuşak yünlü bir hayvandır. Filik (keçiden belli bir şekilde yolunmuş) kısmından yün oyası yapılmaktadır. Kıl keçisi doğu Anadolu ve Toroslarda yetişmektedir. Keçinin kılından cadır , çuval ve ip yapılmaktadır.

Deve

Hörgüçlü bir hayvandır. Etinden ve derisinden faydalanılmıştır. Hayvanın türüne göre deri kalınlığı değişmektedir. Dokuma çeşidi iplik olarak kullanılmaktadır.

Pamuk

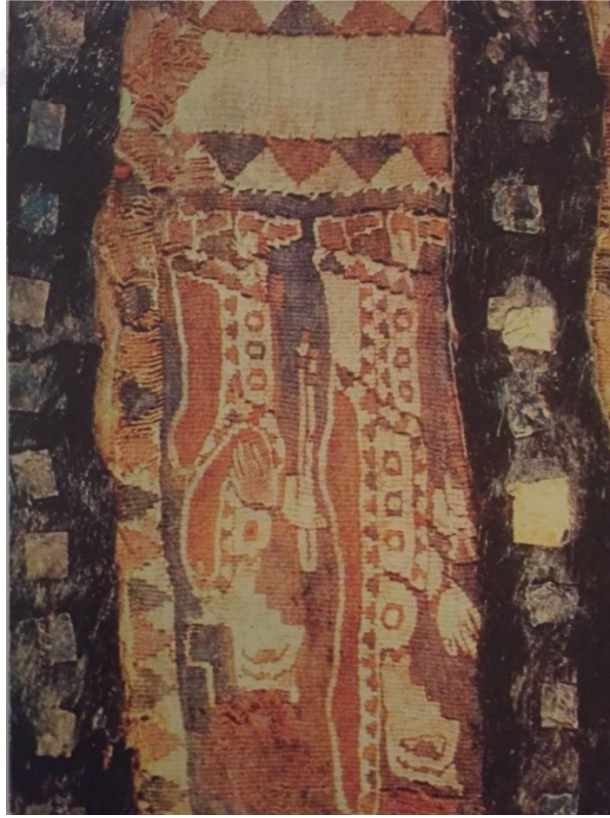
Türü bitkisel olup tohumdan elde edilmektedir. Cinsi türüne göre değişmektedir. Türüne göre ayrılıp tohum haline getirecek olan çırçır makinaları kullanılmaktadır. “ 100 kg. pamuk kozasından 35 kg. pamuk elyafi 62 kg tohum , 3 kg. artık çıkar.”² Atıklardan hayvanlara yem yapılmaktadır. Bir diğer yandan ise pamuktan kâğıt ve barut yapılmaktadır.

² Yusuf Durul, Anadolu Kilimlerinden Örnekler, (10), Ak Yayınları, İstanbul, 1985, S.43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖRÜK KİLİMLERİ

Niğde ile Anadolu'nun orta kısımlarında yer almaktadır. Toroslarını belli yaylalarla etrafı çevrilmiştir. Mimarlığın en iyi yapıldığı Selçuklu yerini Niğde ve çevresine bırakılmıştır. İslam'ı kabul eden Türkmenlerin şehre göç edip yerleşmesiyle Yörük adının verildiği bilinmektedir. Konu hakkında birçok incelenmiş sanat eseri bulunmaktadır. Niğde çevresinde başlıca Yörük bölgeleri: Dünderli, manavlı, karahacılı, çakıllı... Niğde bölgesinde ıstar dokumalar yapılmaktadır. Yörük insanı iri yapılı esmer ve yüz dolgusu belirgin insanlardır. Yaşam yerleri yüksek yayla ve dağlık yerler olup kıl çadırlarda yaşam sürmektedirler. Türkmenlerin yaşayış tarzı farklı biçimdedir. Türkmen kadınları üst üste üç tane etek giymektedir. Evleri topraktan inşa edildiği görülmektedir. Niğde yöresinin köklü bir dokuma sanatı vardır. Palaz tekniği görülmektedir. Yörede serbest bir tür ile dokuma olduğu kesin olarak görülmektedir.

Resim 4. Pazırık Kurganı, Dua Eden Kadınlar Kilim Örneği

(M.Ö 6500) (Durul,1977,S.11)

1. YÖRÜKLERDE DOKUMA ÇEŞİTLERİ VE TEKNİKLERİ

Dokuma tezgâhı olarak ıstar tezgâhı kullanılmaktadır. Doğu bölgelerinde mezman da denilmektedir. Dokumada sumak veya kirit kullanılmaktadır. Göçebe hayatlarına uygunda tezgâh bulunmaktadır. Istar tezgâhında genelde çeyiz ve köy hayatında kullanılacak eşyalar yapılmaktadır. Satmak amacıyla yapılmış ürünler ise pazarlarda sunulmaktadır.

Resim 5. Palas Dokuması

(Durul,1977, S.14)

Resim 6. Palaz Dokuması
(Durul,1977, S.15)

Kilim

İki ip şeklinde dokunmaktadır. Dokumada renkli kısmı arış, çözgü kısmı ise argaçtan oluşmaktadır. Tezgâh aynı olup ıstardır. Dokuma kolay olmayıp yetenek işi olarak görülmektedir. Bir şekil motif bitirilip dokumaya öyle devam edilirken takibe ihtiyaç duyulmamaktadır.

Palaz dokuması da aynıdır, bir fark bulunmamaktadır. Hikâyesi farklı olup stilize edilmiş hayvan figürleri bulunmaktadır. Çok fazla sık dokunduğunda su geçirmezler. Motiflerde koç, bitki ve çile sembolleri kompozisyon şeklinde sunularak anlatılmaktadır. Bu dokuma şekline Cerit denmektedir.

Zili

Cicime göre daha kalın bir dokuma çeşididir. Genelde çözgüsünde kıl kullanılmaktadır. Zili dokumasında takip sırasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Dokuma geniş yüzeyli olup, kullanılan motifler geometrik şekillerden oluşmaktadır. Kullanım alanı ise daha çok ev eşyalarında kullanılacak dokumalardır.

Cicim

Dokuma sisteminde üç ip kullanıldığı görülmektedir. Dokumalar çok sağlam olup çift bükümlüdür. Dokuma kısmında ipler koparılmadığından tersinde karışık bir görüntü oluşmaktadır. Cicim iki kişi tarafından dokunmaktadır. Motifler yüzey kısmında kabartmalı bir şekilde olmaktadır. Genelde gelin çuvalı malzemesinde bu dokumaya rastlanılmaktadır.

Resim 7. Kilim Dokuması, Koç Başı Motifli – Niğde

(Durul,1977, S.19)

Sumak

Diğer dokumalara göre daha zordur. Bakıldığında şad ve verne dokumalarını andırıyorsa farklı bir yapıya sahiptir. Uygulama sırasında ilk olarak renkli ipler arışta geçirilir daha sonrasında ise sağa ve sola atlanarak dokumaya devam edilmektedir. Renklerin arasındaki boydan olan boşluklar kaybolmaktadır. Yağcıbedir, Beritanlı, Kılaz gibi.

Halı

Kilim dokunan tezgâhlarda dokunmaktadır. Kullanılan araçlarda değişiklik yapmaya gerek duyulmamaktadır. Türk halısında Gördes düğümü kullanılmaktadır. Dokunan yöreye göre ilme sayısı değişmektedir. Bütünüyle yünden dokunmaktadır.

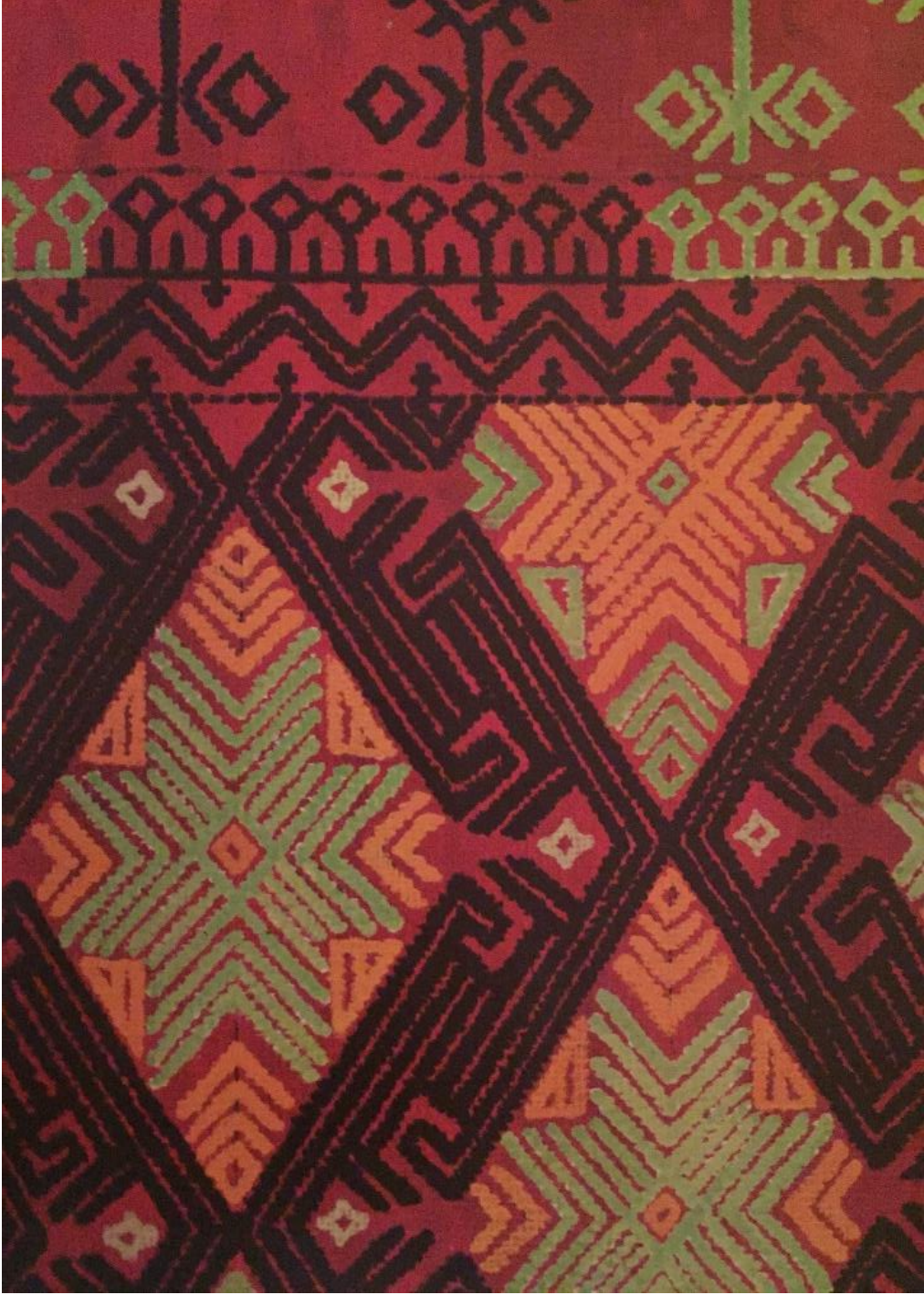
1.1. İğne İşi Dokumalar

Kullanılan tezgâh çeşitleri üç ayak veya ıstar'dır. Yün veya iplikten dokunmaktadır. Nadir olarak pamuk dokumalarda bulunmaktadır. Dokuma tamamlandıktan sonra iğne ile sarma işlemine uygun motifler işlenmektedir. Tandır örtüsü, kapı perdesi, bakliyat torbası...

Resim 8. Mihraplı Cicim Örneği- Karabağ

(Durul,1977, S.22)

Resim 9. Yıldız Motifli Zili- Tandır Örtüsü
(Durul,1977, S.25)

Resim 10. Bürkeli (Çiçek Demetli)-Halı Dokuması Yastık
(Durul,1977, S.30)

Resim 11. Ortası Hayat Ağacı Motifli Halı
(Durul,1977, S.32)

Resim 12. Sedir Halısı- Hallaç Köyü
(Durul,1977, S.33)

Resim 13. Sedir Halısı- Avcılar Köyü
(Durul,1977, S.35)

Çul

Dokumada atkı ve çözümlü kıl kullanılmaktadır. Kirkit ağırlığı 5 kg civarındadır. Güç isteyen bir dokuma olduğundan erkekler tarafından dokunmaktadır. Sıklığının iyi olabilmesi için nemlendirme işlemi yani sabunlu su yapılmaktadır. Yüzeyle yapılan işlem iğne ile işlenmektedir. Çadır, torba, çuval...

Kuşak

Kadının ve erkeğin bele bağladığı örme dokumalardır. Cinsiyete göre boy farklılıkları göstermektedir. Dokuma tekniğinde farklılık yoktur.

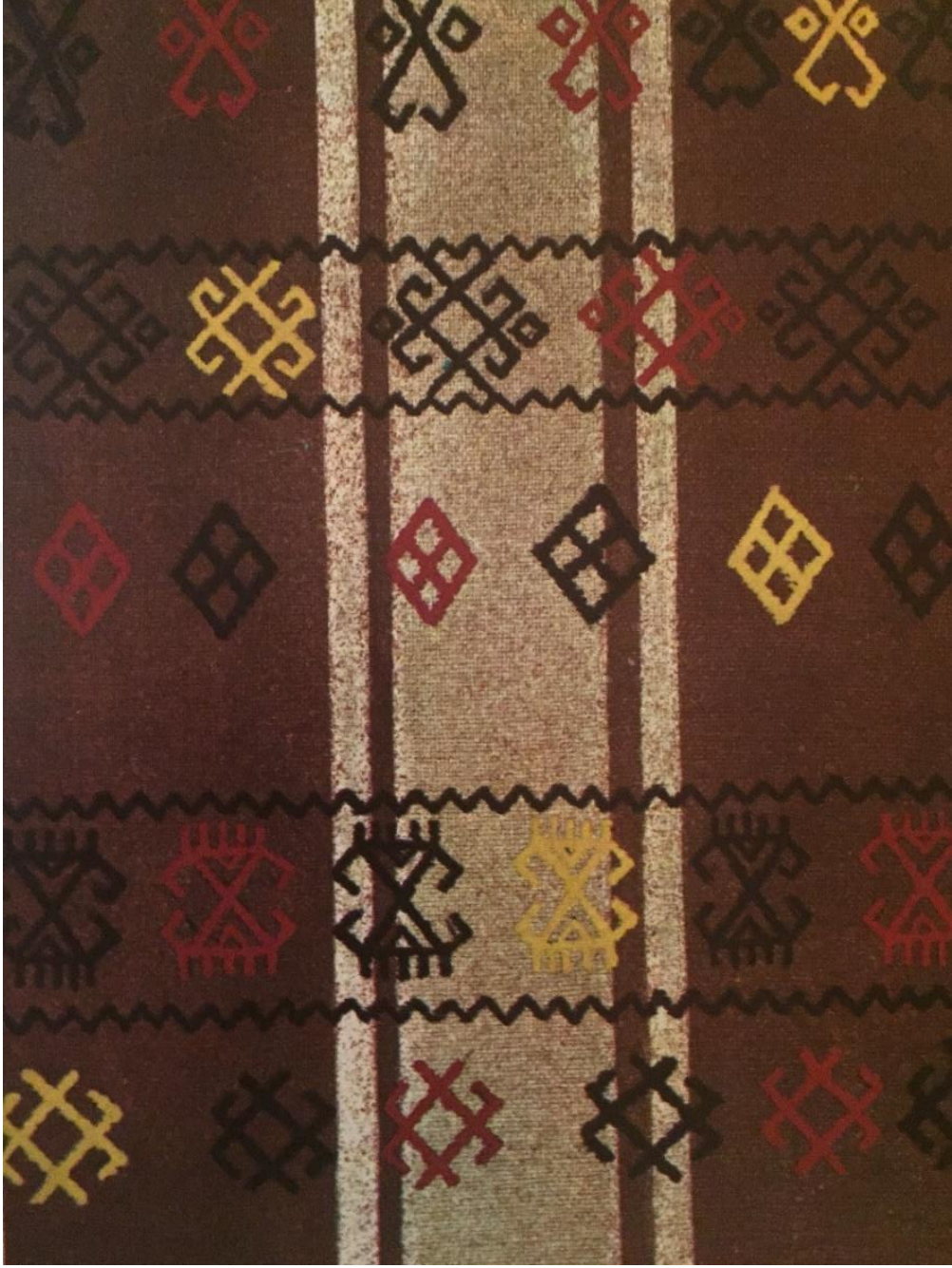
Kondu tezgâhı

Göçebe yaşam koşuluna uygun bir dokuma tezgâhıdır. Tezgâhlar arasında en basiti olarak anılmaktadır. İstenildiğinde kolay bir şekilde toplanıp tekrar başka bir yere kolayca kurulup dokumaya devam edilmektedir.

Çarpana

“Çok eski bir dokuma sanatıdır. Ön Asya da M.Ö 7. Yüzyıla ait örnekleri izlenmektedir. Çeşitli şekilde kuşak baş ve saç süsleri yapılır. 3-4-6-8 köşeli deve gönünden yapılan levhaların adına ÇARPANA denir. Kuşak veya baş süslerinin genişliğine göre renkli çözümlü ipe hazırlanır. Renk gruplarına göre çarpanalardan geçirilir. Çözümün bir ucu yere çakılmış çubuğa diğer ucu dokuyucu kadının beline veyahut karşılıklı ikinci bir çubuğa gerilerek bağlanır. Dokumada çarpanalar sağa sola tam 90 derece döndürülerek, gerektiğinde alttan üstten atlatılarak yapılır. Çarpanaların belirli bir hareketlerinden sonra ARIŞ geçirilerek kılıçla sıkıştırılır.”³

³ Yusuf Durul, Yörük Kilimleri, Ak Yayınları, İstanbul, 1977, S.37

Resim 14. İğne İşi Su Örnekli Kilim Çuval- Üçkapılı Yaylası
(Durul,1977, S.37)

Resim 15. Çarpana Dokuması Kuşaklar- Çukurköy

(Durul,1977, S.37)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇANAKKALE YÖRESİ

1. MALZEME TEKNİK ÖZELLİKLERİ

Düz dokuma kendi içerisinde ayrılmaktadır; zili, cicim ve sumak. Kullanım alanları farklı olup kullandığı malzeme yünden oluşmaktadır. Şimdilerde pamuk kullanıldığı da görülmektedir. Culfalık, üç ayak ve ıstar dokuma tezgâhlarında dokumalar yapılmaktadır. Cicim, zili veya sumak düz dokumanın içine eklenebilmektedir. Yapılan dokuma sırasında ek malzeme boncuk veya renkli ipler yerleştirilmektedir.

1.1. İplik ve Elde Edilmesinde Yardımcı Olan Malzemeler

Yörenin malzemesi yün ve keçi kılından oluşmaktadır. Üretimi fabrikada yapılan ip sevilmaz ve uygun görülmemektedir. Yünün kırılma işlemi için bir gün öncesinden dere kenarına götürülüp yıkama işlemi gerçekleştirilmektedir. Daha sonra bilir kişi tarafından koyun uygun şekilde yere yatırılıp kırkım makası ile kesilmektedir. Kesilen yünler kazan içerisinde belirli bir süre bekletildikten sonra temizlenmesi için sopa yardımıyla dövülmektedir ve tekrar yünler dereye atılarak yıkama işlemi yapılmaktadır. Yünlerin kurutulması güneş altına serilerek yapılmaktadır. Kuruyan yün tarağı ile temizlenmektedir. Çanakkale yöresinde yünler kola sarılarak düzenlenmektedir. İplik halini alması için iğ ve çıkırık kullanılmaktadır.

1.2. Boyanın Elde Edilmesi ve Boya İşlemi

Kavanoz veya çömlek ismini verdikleri kaplarda yapılan boyalar doğal malzemelerle yapılmaktadır. Ceviz kabuğu, soğan kabuğu, çamur vb. 1930-1940 tarihlerinden sonra sentetik boya doğallığının yerini alıp, doğal ve sentetik boya karıştırılıp kullanılmaya başlanmıştır. Tercih edilen renkler: yeşil, sarı, mavi, siyah, kırmızı, kahverengi ve beyazdan oluşmaktadır.

1.2.1. Doğal Boyalar

Kırmızı: Kırmızı tonu birkaç farklı yöntemle elde edilmektedir. Bir diğeri ise kök boya şap ve odun külünden yapılmaktadır. Şap ve ipler yaklaşık iki gün boyunca belirli aralıklarla 10 saat kaynatılmaktadır. Kaynatma işlemi tamamlandıktan sonra ipler odun külüne yatırılmaktadır. Boyama işleminin tamamlanması için ipler bol su ile durularak hazır hale getirilmektedir.

Mavi: Rengin oluşmasında gerekli boyalar çivit boya, yapağı kiri ve keşkek suyundan oluşmaktadır. Malzemeler bir çömlek içerisine alınıp soba veya ateş yanında ıkık bir şekilde üç gün bekletilmektedir. İstenilen renge ulaştıktan sonra inek dışkısının yakılmasıyla oluşan kül ile ip ovalanır ve temizlenmesi için su ile yıkanmaktadır.

Yeşil: Kazanın içerisinde su ile soğan kabuğu kaynatılmaktadır. Sarı rengini alan iplere mavi renkte olan sentetik boya ilave edilmektedir. Karışımda yeşil renk ortaya çıkmaktadır. Son işlem olarak su ile durulama işlemi yapıp kurutma işlemi yapılmaktadır.

Kahverengi: Rengi oluşturan bacada oluşan sis ve sarı renkle sentetik boyadır. Su dolu çömlekte is belirli bir süre kaynatılmaktadır daha sonra sarı renkte sentetik boya içine dökülmektedir. Kaynayan ipler soğuma işleminden sonra yıkanıp kurutulmaktadır.

Siyah: Elde edilmesi için gobak suyu ve peynir suyuna ihtiyaç duyulmaktadır. Çömlek içinde ezilmemiş olan gobak kaynamaya bırakılmaktadır. Belirli bir süre kaynama işlemi olduktan sonra ipler ve peynir suyu eklenerek kaynama devam edilmektedir. Su ile temizlenip durulama işleminden sonra kurutma işlemi ile sonlandırılmaktadır.

Bir diğere yöntem ise sentetik siyah boya ve dağ eriğinden oluşmaktadır. Dağ eriği belirli bir süre kaynatılmaktadır. Yünler ve sentetik boya eklenerek tekrar kaynatma işlemine devam edilmektedir. Böylece ipler siyah rengini almaktadır.

Sarı: Rengi soğan kabuğundan elde edilmektedir. Çömlekte su ile bir süre kaynatılan soğan kabuğunun içerisinde bir süre sonra yünler eklenmektedir.

Kaynatılan ipler sarı rengini aldıktan sonra yıkama ve kurutma işleminden geçmektedir.

Beyaz: Saf yün kullanılmaktadır.

Bej: İki farklı şekilde renklendirme işlemi yapılmaktadır. İlk olarak ipler odun külü ile yıkama aşaması geçirmektedir. Bir diğeri ise saman beze sarılır ipler ile kazanda kaynama işlemi geçirerek yapılmaktadır.

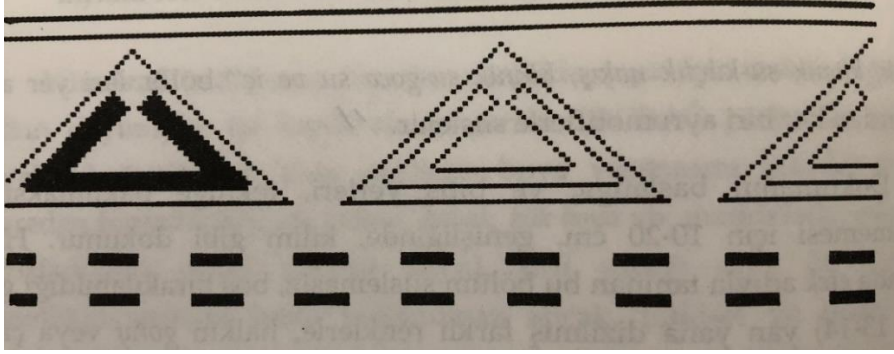
1.3. Dokumada Kullanılan Araçlar

Yörede yarı yatık tezgahlar kullanılmaktadır. Halkın yöresel diliyle olan isimleri direk, alt üstü ağacı, burgu ağacı, gelevera ve ivit ağacından oluşmaktadır. Dokumanın düzgün olması için kuzü ağacı kullanılmaktadır. İplerin ileri ve geri hareketi için gelevera karışma olmaması için ise ivit ağacı yerleştirilmektedir. Yörede dokuma tezgâhı yerde kurulmaktadır. Belirli bir cm aralığında tahta çubuk dikilmektedir. İki kişi çubukların yanında yer alır ipi tutan kişi çubuklara paralel bir şekilde sarmaktadır. Oturan kişiler ise her ip geçirmede gemici düğümünü andıran bir bağlama yöntemi ile tahta çubuklara bağlanmaktadır. Yapılan bu işleme halk arasında didilama denilmektedir. Kuzü ve varangelen yardımıyla tezgâha yerleştirilmektedir. Burgu ağacı ile ipler sağlamlaştırılıp dokumaya hazır hale getirilmektedir. Düz dokumalar da başlangıç etek kısmı denilen dokuma 20 cm dokunduktan sonra asıl dokumaya geçilmektedir.

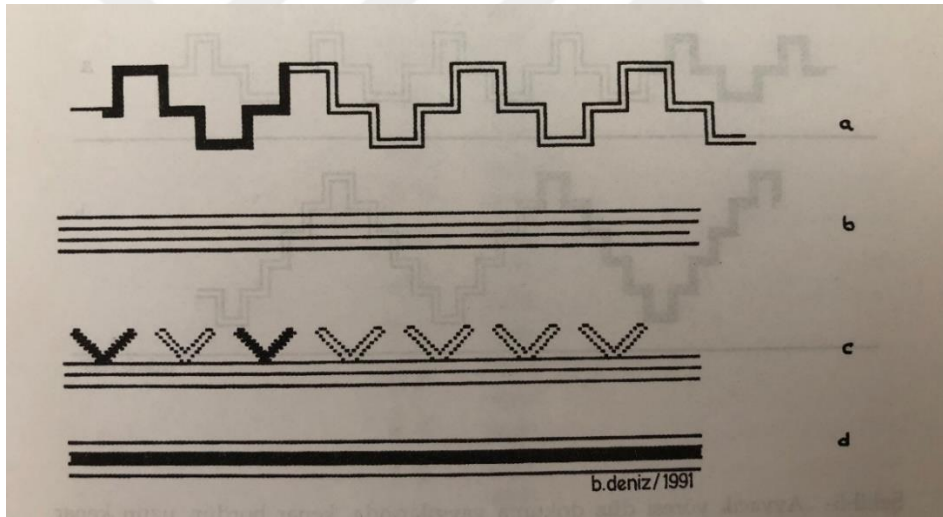
1.3.1. Desen

Yörede desene yanış veya örnek denmektedir. Genellikle dokuma yapılırken eskiyi örnek alarak yapılmaktadır. Yeni desen neredeyse yoktur. Desen olarak ağaç, kuş, ev, hayvan olarak ele alınmıştır. Desen çizgilerinde kullanılan bu motifler her zaman geometrik bir şekle sokularak yansıtılmaktadır. Hiçbir zaman doğal hali yansıtılmamıştır. ‘Ayvacık yöresi düz dokuma yaygılarında, dıştan içe doğru, halk arasındaki deyimle ‘etek(kilimlik), gıyı (kıyı-kenar) suyu veya goçank, küçük su-

küçük nakış, büyük su-goca su ve iç' bölümleri yer alır. Bunlardan her biri ayrı motiflerle süslenir.'⁴

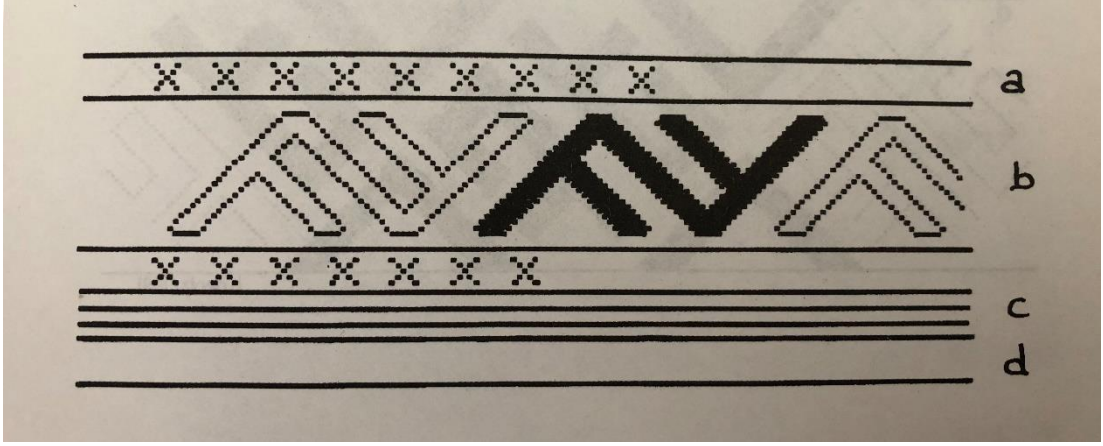
Resim 16. Muska Motifi
(Deniz,1998, S.52)

Resim 17.

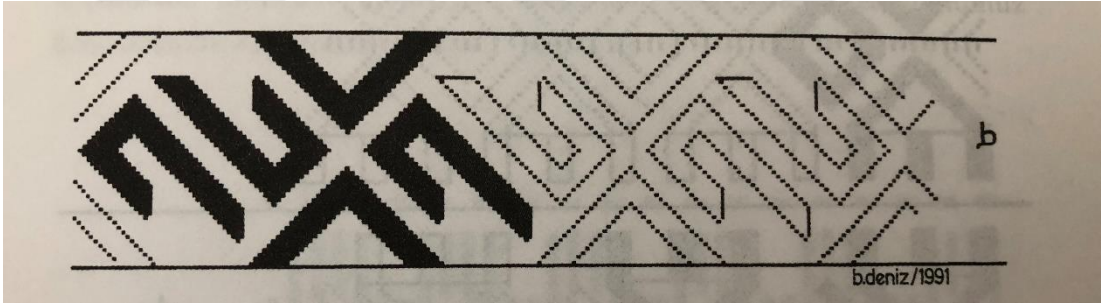
a) Fardalı kilim b) Çıbıklı Kilim c) Çıbıklı Kilim d) Goraf Motifi
(Deniz,1998, S.53)

⁴ Bekir Deniz, Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yayımları, (Birinci Baskı), Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1998, S. 50-51

Resim 18.

a) Boncuk b) Yedi Bala c) Çıbık d) Goraf
(Deniz,1998,S.57)

Resim 19. 'Dırnaklı Zili' Yedi Bala Motifi
(Deniz,1998, S.59)

1.4. Kilim Dokuma ve Kilim Çeşitleri

Yörenin kilimleri orijinal bir yapıya sahiptir. Dokuma çeşitleri fardalı kilim, iliksiz ve ilikli kilimden oluşmaktadır.

İlikli Kilim

Fardalı Kilim: Desenler arası geçiş esnasında oluşan yırtıklara fardalı kilim denilmektedir. Özelliği ise bordür kısmı fardalı zemin ise kırmızı ile yapılmaktadır. Desen kullanılmamaktadır. Daha çok çeyiz eşyalarında görülmektedir. Örneklerine günümüzde rastlanılmaktadır ve dokumaya devam edilmektedir.

İliksiz Kilim (Çul Dokuma)

Dokuma yöntemi iki iplik tekniği ile yapılmaktadır. Köyün gözünde değersiz görülmüştür. Göçebe yaşamın olduğu dönemlerde yük örtmek veya ayak altına serilmesi için dokunmuştur. Siyah keçi kılıyla dokunan bu kilimler yörede keçi beslenmesini yasak ilan edince koyun yününden dokuma yapılmıştır. Tek veya çift dokuma yapılmaktadır. Çift olan dokumalar dikiş ustaları tarafından bir desen verircesine açık renk bir iple birleştirmektedirler.

Dokumada su ya da yol motifleri kullanılmaktadır. Hâkim olan renkler kahverengi, siyah, kırmızı ve beyazdan oluşmaktadır.

Resim 20. ‘Sepi’ (Çeyiz) Arasında Düz Dokuma Yaygıları
(Deniz,1998, S.152)

Resim 21. 'Çul Dokuma' İliksiz Kilim, 135x165 cm
(Deniz,1998, S.157)

Resim 22. 'Çıbıklı Kilim' İliksiz Kilim, Korubaşı Köyü Camii, 245x160 cm
(Deniz,1998, S.158)

Resim 23. 'Ak Kıvrımlı Çuval' İliksiz Kilim, 176x256 cm
(Deniz,1998, S.161)

BEŞİNCİ BÖLÜM

HAKKÂRİ KİLİMLERİ

Türleri arasında kirkitli olan atkı yüzü dokuma kullanılmaktadır. Birden fazla dokuma tekniği kullanılmaktadır. Hakkâri yöresinde dokunmakta olan kilimler daha çok ev içi eşyalarında kullanılmaktadır. Kilim motiflerinde hayvan figürleri kullanılmıştır. Günümüz kilim örnekleri Osmanlı zamanından oluştuğu görülmektedir.

Hakkari'nin tarihine bakıldığında dokumayı önceden bildiklerini görmek mümkündür.

‘Büyük Selçuklu, Anadolu Selçukları ve Beylikler döneminde Türk sanatı her alanında ileri gitmiş ve o dönemin sanat gelenekleri yüz yıllar boyunca devam ederek günümüze ulaşmıştır.’⁵ Desenlerin daha çok Asya’dan geldiği bilinmektedir. ‘Türk İslam Eserleri Müzesi’nde bulunan Herki ve Lüleper kilimleri, Adana Müzesi’nde yer alan ve 19. Yüzyıla tarihlenen ve tipik Hakkâri özellikleri gösteren kilim, özel bir koleksiyonda bulunan ve 19. Yüzyıla tarihlenen Hakkâri kilimi, Almanya Köln’de Galerie Barger’de bulunan Herki kilimi, Konya İslam Türk Eserleri Müzesi’nde bulunan 19. Yüzyıla ait bir kilim örneklerinden anlaşıldığı üzere Hakkâri kilimlerinin örnekleri 19. Yüzyıla kadar inmektedir. Günümüzde dokunan kilimlere bakıldığı zaman bazı değişikliklere rağmen kilimlerin motif ve kompozisyonları korunarak bu tarihi sürecin devam ettirildiğini görmekteyiz.’⁶

Yörede dokumacılığın hiç değişmeden kalması dışarıdan insan kabul etmesi olarak bilinmekte olup tersine göç verdiği içinde Anadolu’da da etkileri görülmektedir.

1. İPLİĞİN ELDE EDİLMESİ

Yörede tamamen yün kullanılmaktadır. Yağlı olan yün kısa sürede kirleneceğinden yıkama işlemi özenle yapılmaktadır. Temizleme işlemi yapıldıktan

⁵ Hakkâri Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Hakkâri Kilimleri, (Ürün Kataloğu), Hakkâri Valiliği, Hakkâri, S. 17

⁶ Hakkâri Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Hakkâri Kilimleri, (Ürün Kataloğu), Hakkâri Valiliği, Hakkâri, S.19

sonra kırman yardımı ile ip haline getirilmektedir. Aynı süreçten geçen ip iki veya üç büküm yapılması ile çözgüde hazırlanmaktadır. Daha sonrasında boyanacak yünler güneşte kurutulup yumak haline getirilerek işlem tamamlanmaktadır.

1.1. Dokumada Kullanılan Araç-Gereçler

Bölgede ıstar tezgâhı kullanılmaktadır. Yerde yatay iki şak dokunan kilim orta tarafından dikilerek tamamlanmaktaydı. Ama günümüzde dikey tezgâh kullanıp ahşap yerine hepsi metal kullanılmaktadır. Kirkitler bile artık metal olarak üretilmeye başlanmıştır.

Resim 24. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.24

Resim 25. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.25

1.2. Renk ve Kompozisyon

Genelde renklerin koyu tonu tercih edilmiştir. Tercih sebebi ise kışların uzun sürmesinden kaynaklanmaktadır. Kompozisyon yatay eksen, desenleri diyagonal ve dikey olarak Anadolu'nun pek çok yöresin de görülmektedir.

Resim 26. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.36

1.3.Motifler

Akrep Motifi: Kötülüklerden korunma amaçlı taban motifi olarak kullanılmaktadır.

Sayra'nın Gülü: Mutluluk, gelin kız, bebekli kız anlamına gelmektedir.

Koç-Boynuzu Motifi: Erkeklik ile bağdaşmıştır. Kuvvet, bereket olarak bilinmektedir.

Kurt Ağızı Motifi: İyimserlik ve korumayı temsil etmekte ve ışık ile güneşi sembolize etmektedir.

Küpe Motifi: Tabana seyrek olarak işlenmektedir. Genç kızların evlenme arzusunu dile getirmektedir.

Çengel Motifi: Kötü düşünceyi ortadan kaldırmak için kullanılan bir desendir.

El, Parmak, Tarak Motifi: Çoğalmayı anlatmak için kullanılmaktadır.

Bereket Motifi: Doğum, ebedi mutluluk, uğuru anlatan bir desendir.

Yılan Tarağı Motifi: Baş desen olup ölümsüzlüğü anlatmaktadır.

Yıldız Motifi: Kol sayısına göre değişiklik göstermektedir; beş kollu eksiksiz olması, altı kollu evlenmeyi, yedi kollu ise ebekuşağını anlatmaktadır.

Su Yolu Motifi: Genelde zemini ayırma işlemine kullanılmaktadır. Sağlığı simgeleyen bir desendir.

Muhabbet Kuşu Motifi: Haber, aşk gibi duyguları anlatırken ölümü de simgelemektedir.

Deve Ayağı Motifi: Güç ve birliğin sevincini anlatmaktadır.

Beştaş Motifi: Kötülükten ve nazardan korumayı simgeleyen bir desendir.

Sandık Motifi: Evlilik arzusunu anlatmaktadır.

Keçi İzi Motifi: Av ve yiğitliği simgelen bir desendir.

Göz Nazar Motifi: Psikolojik duyguları simgelemektedir. Kötüyü uzaklaştırmak için kullanılmaktadır.

Kedi Kulağı Motifi: Kilimlerde bordür olarak kullanılmakta olup kötü gözden korunmak amacıyla kullanılmaktadır.

Kelebek Motifi: Kilimlerde bordür olarak kullanılmakta olup hayatı, özgürlüğü ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır.

Ev Motifi: Kilimlerde taban motifi olarak kullanılıp beraberliği simgeleyen bir desendir.

Resim 27. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.28

Resim 28. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.29

1.3.1. Kullanım Alanları

- 1) Oturma alanlarını örtmek için
- 2) Duvar süsü için yapılan dokumalar
- 3) Yastık için yapılan dokumalar
- 4) Yolluk için yapılan dokumalar

1.4. Kilim Tekniği ile Dokunan Diğer Dokumalar

Kolon Dokumalar

Eşya taşımak için yünden dokunan dar uzun şeritlerdir. Malzeme taşımada veya çadır da kullanılmaktadır. Bu dokumalar yörede ve çevresinde görölmektedir. Motifler geometrik, muhabbet kuşu desenlerinden oluşturulmaktadır.

Beşik Dokumalar

Malzemeyi korumak veya bebekleri uyutmak için kullanılan dokumalardır.

Parzun Dokumalar

Eşlerin sırtlarında yük taşıma veya çocuklarını taşımada kullanılan uç kısımları püsköllü dokumalardır.

Heybe Dokumalar

Hayvanların üstüne örtölen yan kısımlarından sarkan dokumalardır.

1.5. Kilimlerin Teknik Özellikleri

‘Yün eğirmede teşi, öreke, ağırşak, iğ, kirman ve ıkrık kullanılan aletlerdir. Kilim dokumada malzeme olarak kalın kıl veya yün iplik kullanılmaktadır. Bunların yanı sıra az da olsa pamuk ipliğin kullanıldığı bilinmektedir.’⁷

Koyun yünleri ince ve zayıf olduğundan ilkbaharda veya yaz mevsiminde bir kez kirman işlemi yapılmaktadır.

Yünün temizlenme aşamasında koyunlar bir dere kenarına götürölerek ilk yıkama aşaması gerçekleştirilir daha sonrasında kırpma işlemi yapılan yünler tekrar temizlenene kadar yıkanmaktadır. İşlemden sonra yünler güneşte kurutulmaya bırakılmaktadır. Kuruyan yün kullanım için hazır demektir.

⁷Hakkâri Valiliği İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü, Hakkâri Kilimleri, (Ürün Kataloğu), Hakkâri Valiliği, Hakkâri, S.37

Dokumalar ya taşınabilir tezgâhta ya da ıstar tezgahlarında yapılmaktadır. İliklerin sağlam olması için tarak kullanılmaktadır. Yörenin özelliklerinden birisi de motif anlamlarının günümüze kadar aynı şekilde devam ediyor olmasıdır.

Renkler

Yörede kök boya kullanılmaktadır. Mevsimine göre yetişen bitkiler toplanıp ezilerek kazanlarda insanların kendi imkanlarıyla yapılan kaynatma sürecinden oluşmaktadır. Atkı ipi boyanmakta olup genelde çözüğü ipi saf halde bırakılmaktadır. Boya elde etme yöntemlerinde bitkileri yakmaları veya çamur ve gübre ile karıştırma işlemi de yapmaktadır.

Resim 29. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.40

1) Ceviz Kabuğu

Bu ağacın kabuk ve yapraklarından birden fazla siyah tonu elde etmek mümkündür. Sonbaharda toplanıp kurutulduktan sonra ezilerek hazır hale getirilmektedir. Bu işlem rengin kahve halini vermektedir. Eğer siyah elde edilmek isteniyorsa kaynama işleminden sonra söğüt ağacının külüne yatırılarak soğuk su ile yıkama işleminden geçirilmektedir.

2) Runnas

Bu bitkiden elde edilen renkler; bordo, pembe, kırmızı tonlarıdır. Boyayı hazır hale getirme süreci bütün renklerde aynıdır.

3) Nar Kabuğu

Kabuktan elde edilen renk turuncu olup kurutma işlemi yapıldıktan sonra ezme işlemi yapılarak hazır hale getirilmektedir.

4) Şilemar

Ülkemizde çokça bulunan şilemar sarı tonlarını vermektedir.

5) Kırmızı Soğan Kabuğu

Soğan kabuğu ile iki farklı türde renk elde edilmektedir. Kaynama işlemi veya ezme işlemi gerçekleştirilerek yapılmaktadır. Kiremit ve tonları elde edilmektedir.

6) Yabani Nane

Baharda toplanan bu bitkiden yeşil ve tonları elde edilmektedir.

7) Bareş

Hakkari'ye özgü olan bu bitki normal su yerine bataklık suyu ile kaynatılarak siyah renk elde etmektedir. Bataklık suyu ile kaynayan yün, daha sonra soğuk su ile yıkanarak kurumaya bırakılmaktadır.

8) Tışrak

Yünde parlaklık için kullanılan bir ot türüdür. Yörede boya sırasında limon tuzu olarak kullanılmaktadır.

9) Giyerenk

Yünün astarlama işleminde kullanılmaktadır. Dere kenarında yetişen bir bitkidir. Sarı ve yeşil renkleri elde edilmektedir. Sarı renk elde edilmek isteniyorsa limon tuzu veya beyaz şarap kullanılır, yeşil renk elde edilmek isteniyorsa göz taşı veya limon tuzu eklenerek renkler elde edilmektedir. Kaynatılan yünler soğuk su ile temizlenme aşamasından sonra kurutulup kullanıma uygun hale getirilmektedirler.

1.6. Motifler ve Anlamları

Sine

Desenler böcek ve bitkilerden oluşmaktadır. Çeşitli renkli dokumalarda görülmektedir.

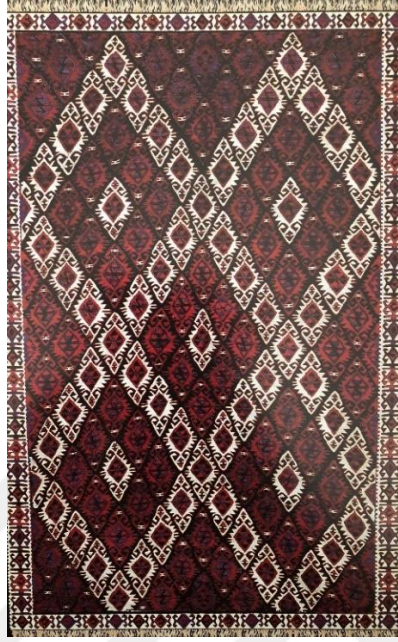
Resim 30. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.48

Resim 31. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.51

Gülsayra

Kilim bir kadın tarafından dokunmaktadır. Eli belinde ve gelin kız desenleri kullanılmıştır.

Resim 32. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.55

Resim 33. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.56

Lüleper

İsmi nilüfer çiçeğinden almaktadır. Kilimde çiçeğin kesitlerini görmek mümkündür. Dokumada en fazla beş renk kullanılmaktadır. Koyu ve açık renk olarak sırayla kullanılarak dokunmaktadır.

Resim 34. Hakâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.60

Keskener

Kibar motifleri olan bir dokumadır. Kenar kısımları baklava desenlerinden oluşmaktadır.

Resim 35. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.65

Gülçin

Gül toplama anlamına gelmektedir. Çeşitli renklerden oluşmaktadır.

Resim 36. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.71

Gülşivan

Tabanın koç boynuzu motifleri dokunmaktadır. Dokunan kilimlerin bir diğer anlamı ise çoban gülü diye adlandırılmaktadır.

Resim 37. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.77

Şamari

Kilimlerde daha çok tarak motifi görülmektedir. Şamari saflığı anlatmaktadır.

Resim 38. Hakkâri Kilimleri (Ürün Kataloğu), S.92

ALTINCI BÖLÜM

BAYAT KİLİMLERİ

Desenler stilize edilerek kilime yansıtılmaktadır. Dokuma tekniğinden desenler geometrik gözükmektedir. Yörede yün ve kırma ipi kullanılmıştır. Tamamen doğal kök boya kullanıp küçük ve desenleri sık sık kullanılmıştır. Boya özelliği yıkandıkça parlaklık kazanması ve renklerin birbirine karışmamasıdır. Yünler kırman ile eğilmektedir. Kullanılan renk ve desenler bir anlam ifade etmektedir.

Resim 39. Yüzde 100 Kök Boyalı Bayat Kilimleri, S.17

1. KÖK BOYANIN YAPIM AŞAMALARI

Kazanda hazırlanan kök parçaları ve su hazırlandıktan sonra ipler konulur ve bir saat boyunca karıştırılarak kaynatılmaktadır. Suyun azalmaması için kapak kapalı tutulmaktadır. Kaynama işlemi tamamlandıktan sonra ipler soğutulmaya

brakılmaktadır. Daha sonrasında temiz bir su ile durulama işlemi yapılmaktadır. Hazırlanan boyalı su bekletilse de boyama özelliğini asla kaybetmemektedir.

Nasıl Hazırlanır?

Eğrilmiş ipler mordanlama işleminden geçmektedir. Malzemenin boyanmasında ve has rengin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Mordanlama işleminde kullanılanlar:

1. Şap
2. Krom (pastel yeşil veya hardal)
3. Saçı Kıbrıs (siyah)
4. Göz Taşı
5. Krem Tatar
6. Sodyum Sülfat

Kullanılan renkler; turuncu, koyu kırmızı, siyah, kahverengi, yeşil, mavi...

1.1. Boya Aşamasında Kullanılan Terimler

Abraş; Boyama sırasında oluşan renk farklılığıdır.

Bordür; Köşeleri kaplayan desendir.

Kirman; Eğirme işleminde kullanılan ahşaptan yapılmış aleti ifade etmektedir.

Kök Boya; Bitkilerden doğal yollarla renklerin elde edilmesidir.

Resim 40. Yüzde 100 Kök Boyalı Bayat Kilimleri, S.18

1.2.Germe Tezgâh

Bu tezgâh tipi çok yaygın olarak tercih edilmemektedir. Dokunan kısım arkaya itilerek devam etmektedir. Kaliteli bir dokuma olabilmesi için  zɡ n n doğru uygulanmış olması gerekmektedir.  zɡ  hazırlık kısmı iki aşamadan oluşmaktadır. Öncelikle kilim için gerekli malzemeler temin edilmektedir. Daha sonrasında tezgâhı paralel bir şekilde yere sabitlemek gerekmektedir. Tezg hın kaymamasına ve bozulmamasına  zen gösterilmektedir. İşlem sonrasında yeterince  zɡ  ve kalem, makas gibi malzemelerin oluşuna dikkat edilmektedir. Daha sonrası  zɡ  yapma işlemine geçilmektedir.  zɡ l k sarılı halde alınır tezgâhın  n ve arka kışından sarılarak kolayca sistematik bir şekilde hazırlanıp belirlenen tel sayısı kadar ip  zɡ  gücüne eklenmektedir.

1.3. Desen ve Anlamları

- 1) **Eli Belinde:** Annelik sembolü
- 2) **Koç:** Şans, uzun ömür
- 3) **Çengel:** Kötülükten kaçınmanın önünü kesen desenler
- 4) **İnsan:** Doğurganlık
- 5) **Saç Bağı:** Evlilik
- 6) **Küpe:** Genç kızların aile bireylerine evlenme arzusunu dile getirme
- 7) **El:** Korunmak
- 8) **Su:** Eski zamanda kullanılan bir desen
- 9) **Göz:** Nazar
- 10) **Hayat Ağacı:** Yaşın ölümsüzlüğü
- 11) **Kuş:** Aile

Hayat Ağacı

Mitolojik sembollerle anlatılmaktadır. Özgürlük vurgulanmaktadır.

Resim 41. Yüzde 100 Kök Boyalı Bayat Kilimleri, S.20

Ejder Kilim

Bereketi yağmuru vurgulamaktadır.

Resim 42. Yüzde 100 Kök Boyalı Bayat Kilimleri, S.24

YEDİNCİ BÖLÜM

EŞME KİLİMLERİ

Eşme Uşak iline bağlı olup altmış iki tane köyü bulunmaktadır. Günümüzde kilimleri halk kendi için ve ticari amaçla dokumaktadır. Satış amaçlı yapılan dokumalar artarken çeyiz ve ev eşyalarında kullanılacak olan dokumalar azalmaktadır. Çok nadir olarak sarma motifi, cicim ve zili kullanılmaktadır. Zamanında kilimler dokunup benzeri olup olmadığına bakılmıştır ve orijinal sembolü ile sergilenmiştir. Boya olarak kök boya kullanıldığı için günümüze kadar iplik, boya, desen ve kalitesi yöre özelliğini kaybetmemiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda üç farklı dönem olduğu ortaya çıkmıştır.

- İlk dönem kilimleri
- Orta dönem kilimleri
- Son dönem kilimleri

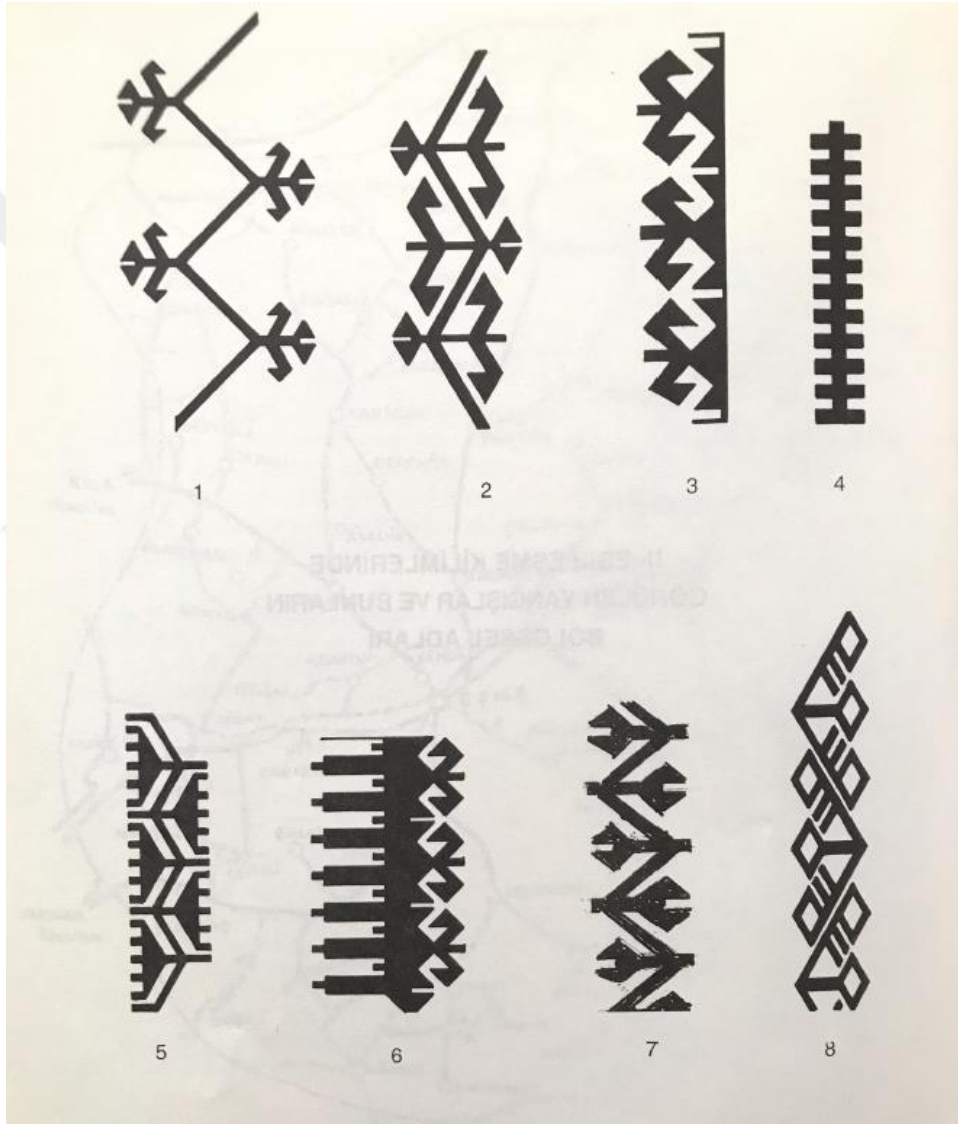
İlk dönem kilimleri: Sadece yünden oluşmaktadır. Boyama işlemi ve yün hazırlama işlemi evlerde hazırlanmaktadır. En çok kullanılan renkler arasında kırmızı, mavi ve yeşil görülmektedir. Eşme yöresine ait kilimler iki parçada dokunup sarma işlemiyle birbirlerine bağdaştırılmaktadır.

Orta dönem kilimleri: Bu dönemde renkler canlılık kazanmaktadır. Kök boyanın yanı sıra sentetik boyalara da yer verilmektedir. Çözügünün ve atkının ipi yünden oluşmaktadır. İlk dönemde iki parçadan yapılan kilimler tek parça halinde dokunmaktadır. Eski hususiyetini kaybetmektedir.

Son dönem kilimleri: Bu dönemde ise renkler ya çok canlı olarak kullanılmıştır ya da çok karanlık renkler tercih edilmiştir. Artık dokumacı yerine boya işlemi boyacılar tarafından yapılmaktadır. Kilimlerin niteliği tamamen kaybolmuştur. Desenlerde zaman zaman değişiklik görülmektedir. Çözüğü ipi pamuk olarak kullanılmaya başlamıştır.

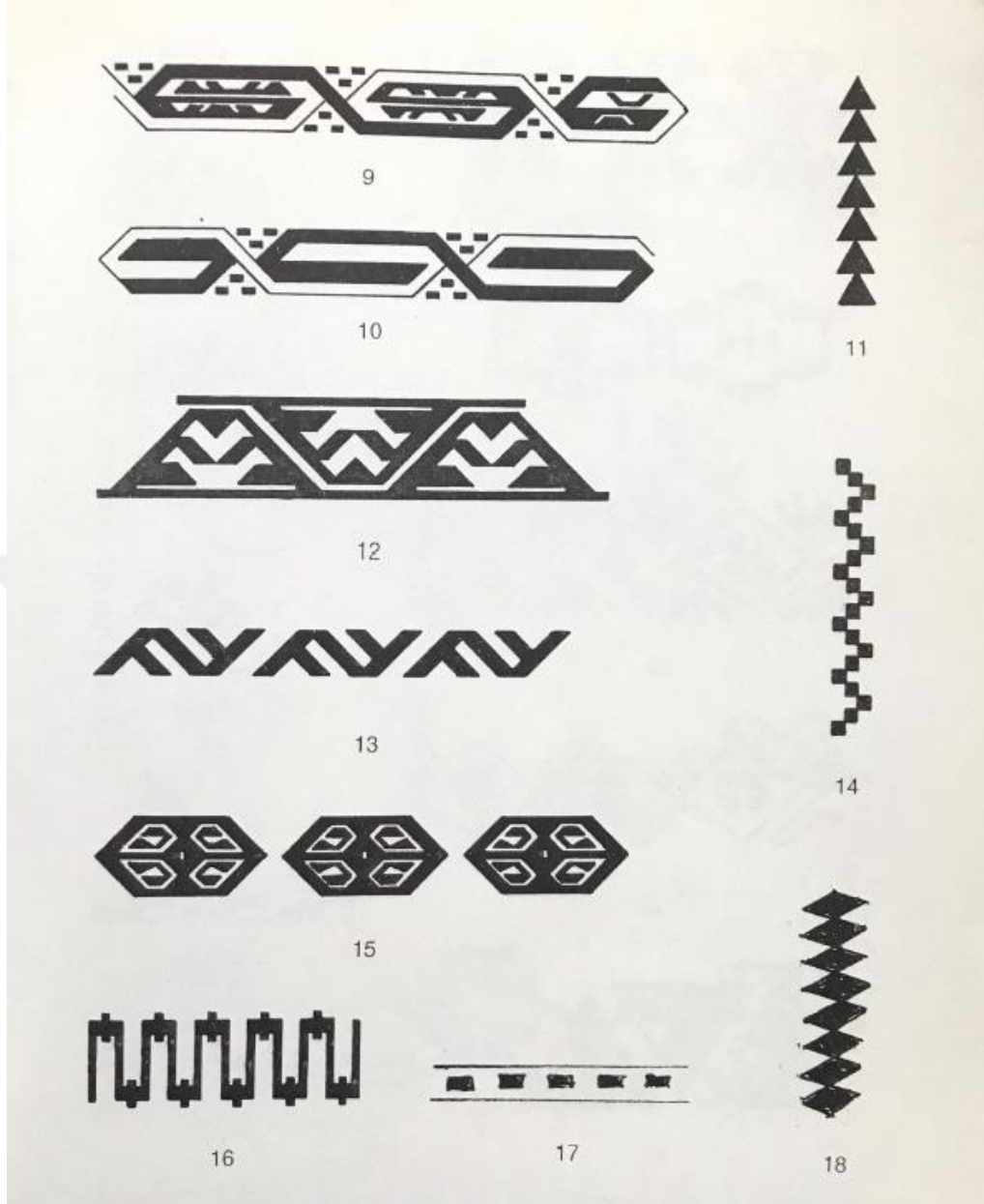
Yörede, dokuma kadınlar tarafından ıstar tezgâhında dokunmaktadır. O esnada çocuklarını yanlarına almaktadırlar. Çocuklar tek başlarına yapabilecek düzeye gelince kendi tezgâhlarına geçmektedirler. Ticari yönden yapılan dokumalarda ıstar tezgâh kullanılmaktadır.

1.KİLİMLERDE GÖRÜLEN MOTİFLER VE BÖLGESEL İSİMLERİ

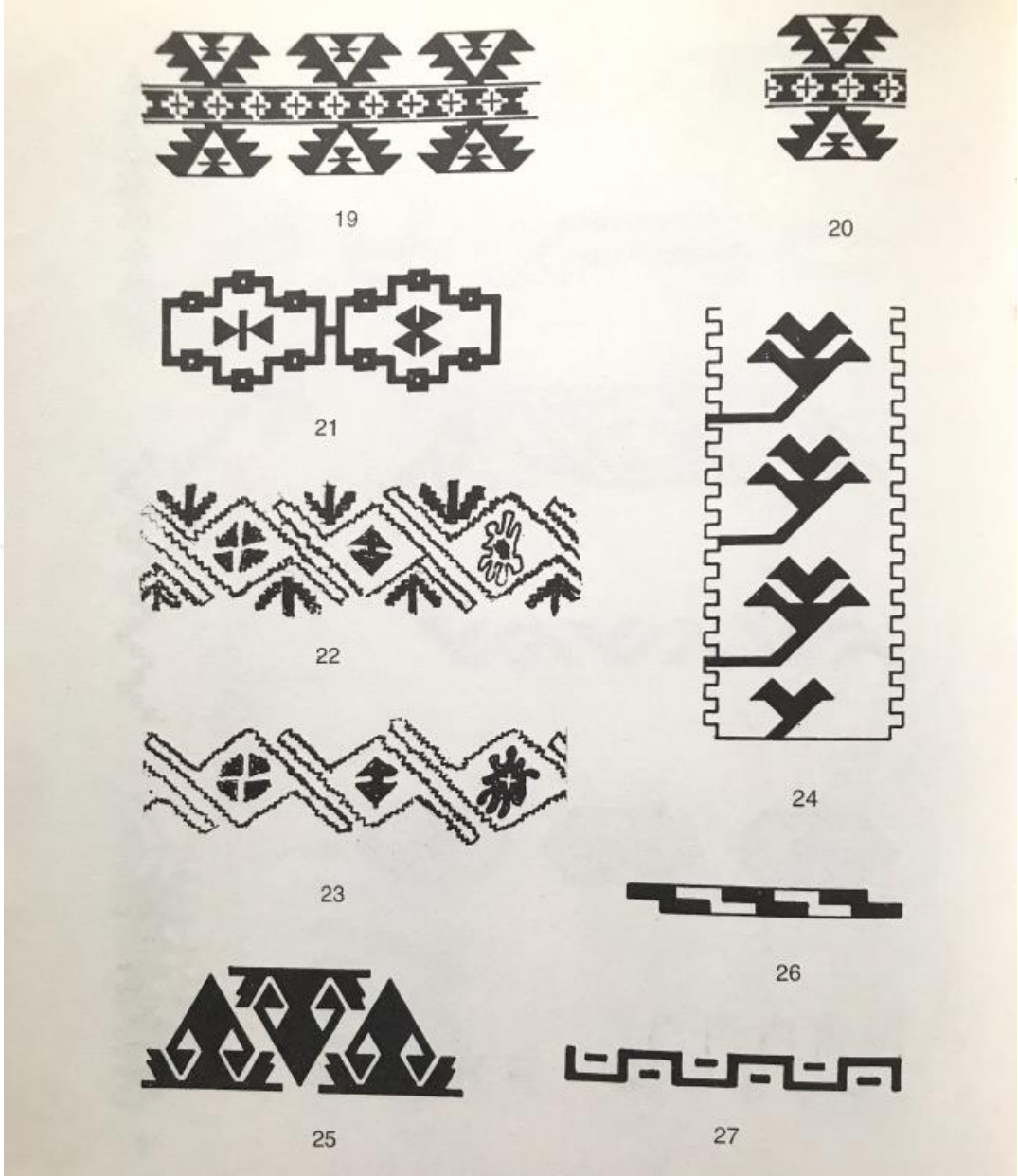
Resim 43.. (Kırzioğlu,1994, S.8)

1-2. Dikmeli su, 3.Salkım, 4.Parmak, 5.Taraklı su, 6.Dikmeli tarak, 7-8.Yıllık bacak

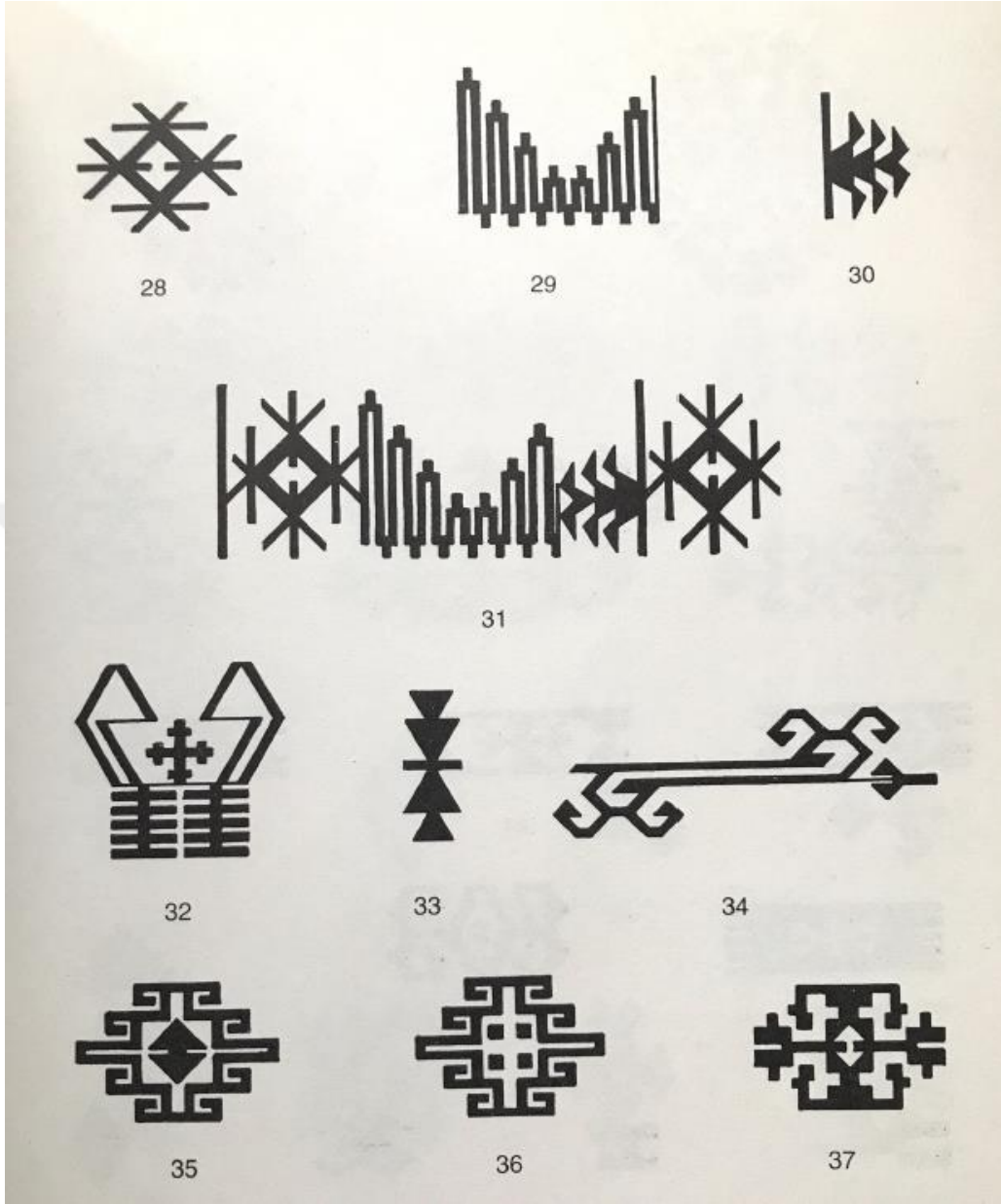
Resim 44. (Kırzioğlu,1994, S.9)

9.Bukağı(ortası nakışlı), 10.Bukağı(ortası düz),11.Dikme,12.Bilinmiyor,
13.Karıboşatan, 14.Urgan, 15.Tabaka yanışı, 16.Sızgılı, 17.Sıçan dışı, 18.Bıçkır

Resim 45. (Kırzioğlu,1994, S.10)

19-20.Bilinmiyor, 21.Ayna, 22-23.Altınbaşın suyu, 24.Salkım, 25.Kıvrım,
26.Kaydırma, 27.Gelinkaşı

Resim 46. (Kırzioğlu,1994, S.11)

28.Pıtırık, 29.Oynatma, 30.Zülüf, 31.Çıtırık, 32.Taraklı top, 33.Bilinmiyor, 34.Tazı kuyruğu, 35-36.Karagöz, 37.Çakmak

Halkın Kendi İçin Dokuduğu Kilimler

- 1) Takmak Kilimleri
- 2) Yan Toplu Kilimleri
- 3) Albaş Kilimleri
- 4) Namazlağı Kilimler
- 5) Toplu Kilimler
- 6) Altınbaş Kilimler

Takmak Kilimleri

Kilimlerde bordur kısmı kullanıp eli belinde motifi ile süslenmektedir.

Resim 47. (Kırzioğlu, 1994, S.54), 360x184 cm

Toplu Kilimler

Dokumaların büyüklüğüne göre top sayısı değişmekte olup ona göre de isimlendirilmektedir. Üç-beş veya yedi toplu kilim isimleri kullanılmaktadır. Namazlık ve camiye verilecek olanlarda top sayısı az olmaktadır.

Resim 48. (Kırzıoğlu, 1994, S40), 275x147 cm

Altınbaş Kilimleri

Motifleri ve uyumluluğu kendini göstermektedir.

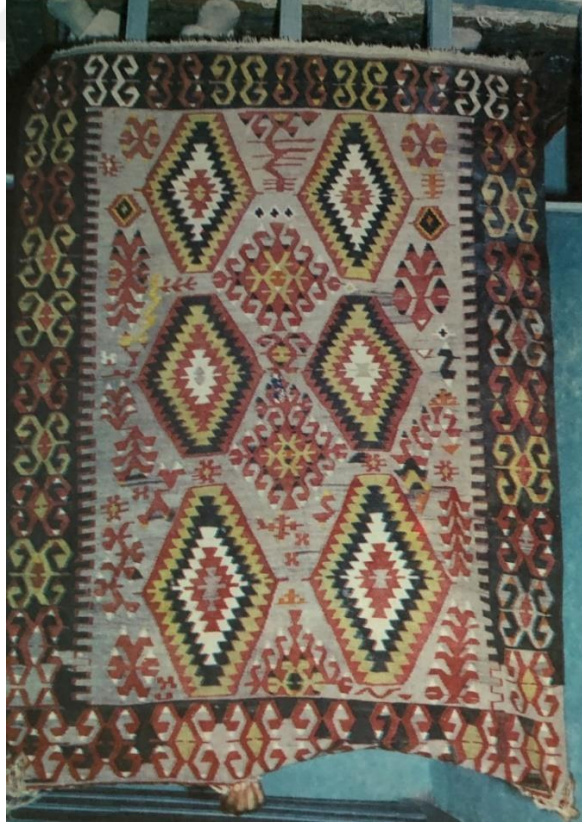
Resim 49. (Kırzıoğlu, 1994, S19), 350x200 cm

Namazlağılar (Seccadeler)

Yörede ibadet için dokunan kilimler mihrapsız ve mihraplı olarak ele alınmıştır. Mihrapsız namazlağılar farklı boyutlarda dokunmaktadır. Küçük olanlar insanların toplulukta arka arkaya namaz kılabilmeleri için dokunmuştur. Büyük dokunan kilimlerin ise önde erkekler arkada kadının kılabilmesi aile için dokunan kilimlerdir. Bunun dışında küçük dokunan kilimler at üstüne, sünnet ve evlenme zamanlarında kullanılmaktadır. Seccadelerde ayak ve baş kısmını anlamak için farklı motif ve renkleri farklı olacak şekilde dokunmaktadırlar.

Özel olarak camiye bağış dokumalarda yapılmaktadır. Bunların çalınmaması ve satılmaması için normalinden farklı olarak orta kısmına bölük bırakılmaktadır. Bir diğeri mihraplı namazlağılar ise mihrap tabanı hayat ağacı ile dokunmaktadır. Mihrap kısmındaki desenlere göre ad almaktadır.

Toplu Namazlığı

Resim 50. (Kırzioğlu, 1994, S37), 157x119 cm

SEKİZİNCİ BÖLÜM

VAN KİLİMLERİ

Yörede eskiden yer tezgâhlarında iki kanatlı küçük dokumalar yapılırken günümüzde dikey tezgâhlarda turistik olarak daha küçük ölçülerde dokuma yapılmaktadır. Kilimlerin dokunmasında daha çok yün kullanılmakta olup bazı dokumalarda ise ip işlenmiş olarakta kullanılmaktadır. Dokumada kullanılan ipler tamamen kök boyalarda elde edilmektedir. Yörenin ana renkleri; kirlenmiş beyaz, siyah ve kahverenginden oluşmaktadır. Dokuma yapılırken ilik kısa tutulmaya özen gösterilmektedir.

Resim 51. (Van Valiliği,1998, S.46)

1. KİLİMLERİN TEKNİK ÖZELLİKLERİ

Toplumun kilim dokumalarında tercihi hayvancılık olmasıyla yün koyundan kullanılmaktadır. Dayanıklılığı iyi olmamakla birlikte keçi kılı ve deve kılı da tercih etmektedirler. Yörede atkı ve çözgü ipeinde orta derece bükümlü ip kullanılmaktadır. İplerin bükümlü tercih edilmesi yörenin farklılığını göstermektedir. Kilimler ikili dokuma ile yapılmaktadır. Çözgü kısmının bir alt ve üst kısmından geçirilerek desen kısmına girmeden yapılan dokumalardır. İkili tezgâhlar taşınabilir olduğundan enleri dar olup kolayca taşınabilmektedir. Geniş bir kilim yapılmak isteniyorsa iki dokuma yapıp orta kısmından birleştirilmektedir. Yörenin bir diğer özelliği ise saçak kısımlarının örgüden olmasıdır. Evlerde kullanılmak üzere yapılan kilimlerde arka kısmındaki atkı ipleri özgür dokunmakta olup toz tutmaması için tercih edilmektedir. Genel olarak süslemelerde geometrik motifler işlenmektedir. Süslemeler kare içine alındığında ikinci bir deseni oluşturmaktadır. Kilimlerin bir bütün olarak görülmesi aslında en ve boydan bölünüp ayrı ayrı tasarlanmıştır. Bu yüzden Van kilimleri simetriktir. Kilimlerde tek bordür özelliği bulunmaktadır. Van kilimlerinde boş yüzey görmek imkânsız olup yüzeyini süslemeler kaplamaktadır.

Lacivert, kirli beyaz, kırmızı renklerinden sonra kilimlere canlılık katmak amacıyla sarı ve yeşilin tonları da eklendiği görülmüştür. Renkler tamamen kök boya olup bitkilerden elde edilmiştir. Ancak günümüzde birçok yörede olduğu gibi ticarileşmeyle kök boyalar yerini kimyasal boyalara bırakmıştır.

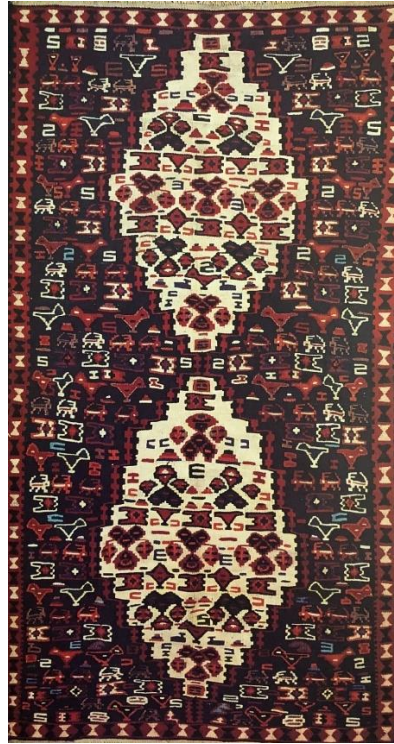

Resim 52. (Van Valiliği, 1998, S. 47)

Sine

Resim 53. (Van Valiliği, 1998, S.55)

Resim 54. (Van Valiliği, 1998, S. 67)

Şamari

Resim 55. (Van Valiliği, 1998, S.83)

Resim 56. (Van Valiliği, 1998, S. 85)

Lüleper

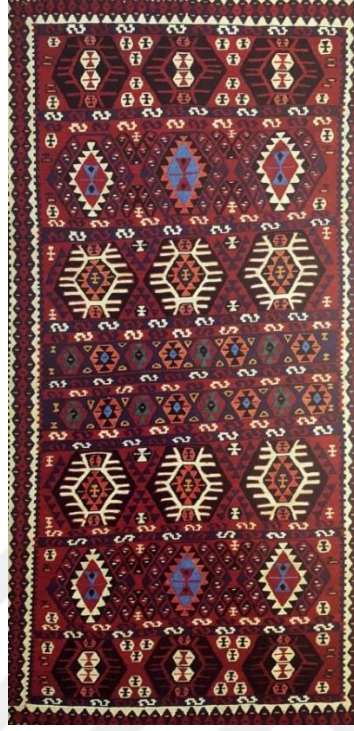

Resim 57. (Van Valiliği, 1998, S. 89)

Resim 58. (Van Valiliği, 1998, S.91)

Şahvani

Resim 59. (Van Valiliği, 1998, S. 111)

Resim 60. (Van Valiliği, 1998, S.115)

Şimkibuk

Resim 61. (Van Valiliği, 1998, S. 121)

Kırgül

Resim 62. (Van Valiliği, 1998, S. 123)

Gülsayra

Resim 63. (Van Valiliği, 1998, S. 131)

Gülgavan

Resim 64. (Van Valiliği, 1998, S. 141)

DOKUZUNCU BÖLÜM

ŞANLIURFA KİLİMLERİ

1.KARAKEÇİLİ KİLİM

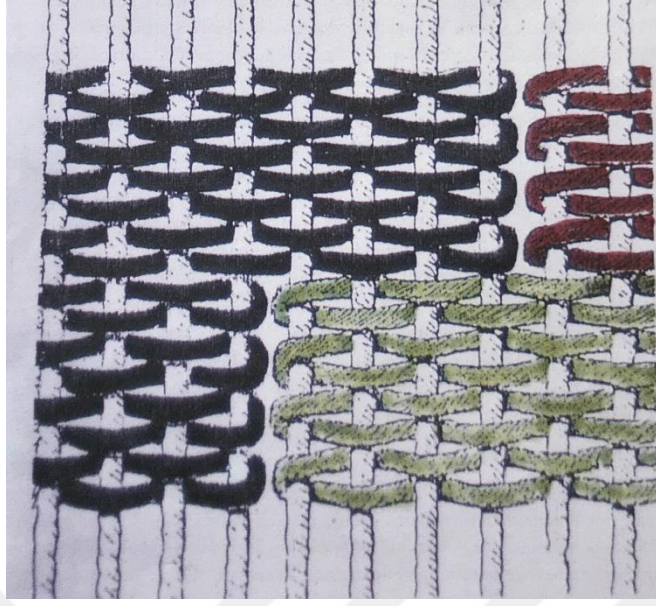
Karakeçililer yerleşik hayata 19.yy ortalarında geçmişlerdir. Tarihimizde karakeçililer Osmanlı anlaşmalarında Türkmen-ı karakeçi olarak bilinmektedir. Çeşitli yörelere dağılmışlardır. Urfa, Siirt, Adana, Mardin, Balıkesir...

Yörede dokumaya önem verilmektedir. Dokuma tekniği olarak cicim, zili ve sumak kullanılmaktadır. Genellikle keçi kılı ve koyun yünü kullanılırken nadir olarak da keten ve ipekte tercih edilmektedir. Kilim dokuma sürecinde motif için kullanılan atkı ipi motif bitene kadar aynı kullanılmaktadır. Bu teknik hem zaman açısından hem de pratik olduğundan uygulanmaktadır. Motif sırasında açılan ağızlıktan atkı ipi bol bırakılarak kirkite sabitlenmekte olup atkı çözgüyü kapatarak gözükmelerini engellemektedir.

1.1. İlikli Kilim

Kilim tekniği dokunurken çözgü ipliklerinin arasında geçen atkı iplikleri belirli motif alanlarında gidip, geri dönerken en son çift gözüyle dolanarak geri döndüklerinden, iki ayrı renkteki atkı ipliklerinin karşılaştığı dikey çizgilerden birer ilik meydana gelir. Bu tür kilimlere 'ilikli kilim' denilir.⁸

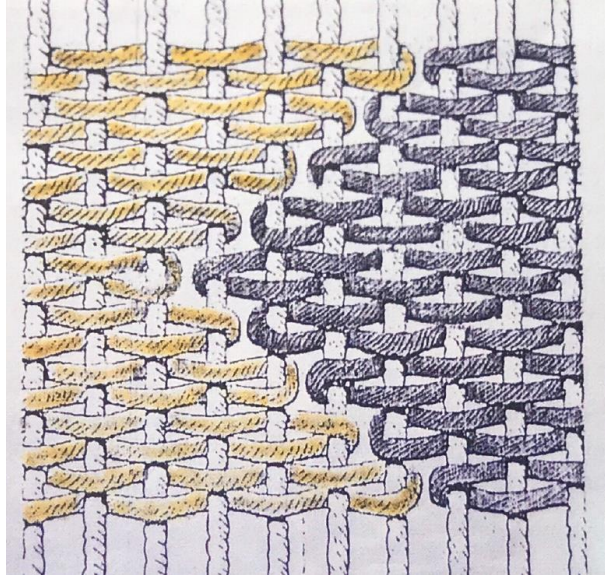
⁸ Prof. Dr.Taciser Onuk , Yrd. Doç. Dr.H.Feriha Akpınarlı, Şanlıurfa Karakeçili Kilimleri, Atatürk Yüksek Kurunu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını, Ankara, 2003, S.19

Resim 65. (Onuk,Akpınarlı,2003, S.18)

1.2. Desen Sınırları Eğik Olan Kilimler

Bu türe iliksiz kilimler denilmektedir. Motif oluşmadan çapraz veya enine çizgilerden oluşmaktadır. İzmir de türün ismi kırpiplik diye geçmektedir.

Resim 66. (Onuk,Akpınarlı,2003, S.20)

1.3. Atkı İpinin Arasına Ek Atkı İpi Sıkıştırılan Kilimler

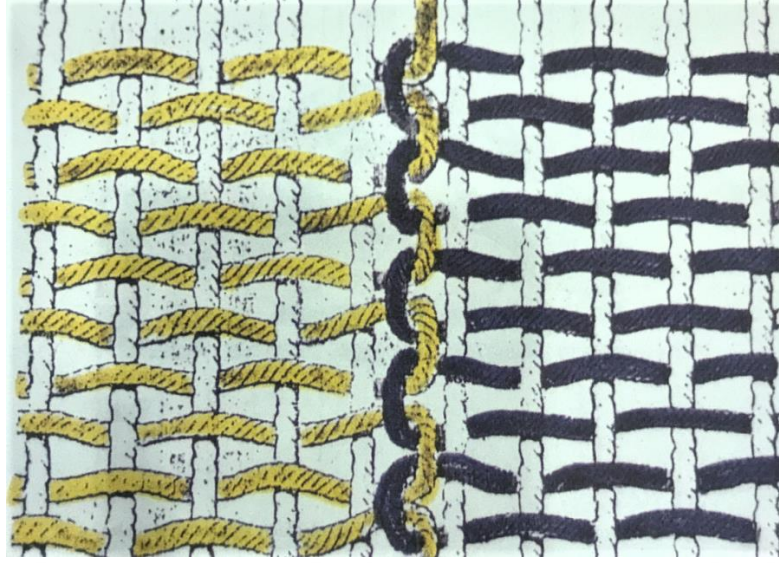
Dokunan kilimlerin atkı esnasında yapılan işlem üzerine tekrardan düzgün bir biçimde birkaç kez atkı işlemi yapılmaktadır. Yapılan bu işlem sonrasında dokumanın yüzeyinde yükseklikler olduğu görülmektedir.

Resim 67. (Onuk,Akpınarlı,2003, S.21)

1.4. Çift Kenetleme ile Yapılan Kilimler

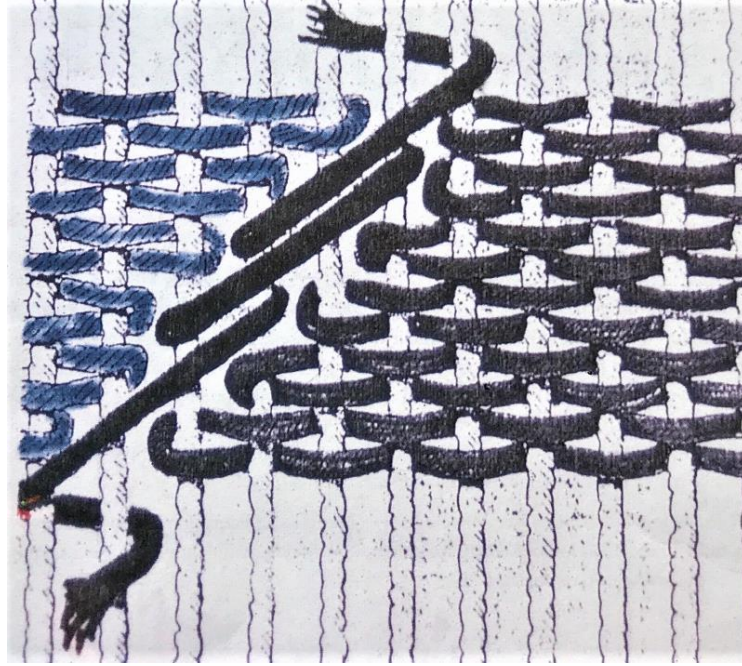
Anadolu da yaygın çok yaygın olmayan bir uygulamadır. Motifin dokuma sırasında farklı renkteki atkının dönüş esnasında iki ipin birleştirilmesidir.

Resim 68. (Onuk,Akınarlı,2003, S.22)

1.5. Sarma Kontrollü Kilimler

Dokuma esnasında arkı ipliği dönüşlerinin oluşturduğu boşluklardan farklı bir iplik yardımı ile tane tane yukarıya çıkacak şekilde, çapraz ve enine sarma işlemi yapılmaktadır. Yörelerimizde yaygın bir tekniktir.

Resim 69. (Onuk,Akınarlı,2003, S.23)

1.6. Kullanılan Araç ve Gereçler

Şanlıurfa da yapılan araştırmalar sonucu iki farklı yer tezgâhı kullanılmaktadır. Giden yol diye adlandırılan yer tezgâhından en fazla 40 cm'lik genişliğinden düz dokumalar yapılmaktadır. Kilimlerde ince ve kalın çizgiler görülmektedir. İkinci yer tezgâhı ise 100 ila 200 cm olup motifli kilimler yapılmaktadır. Dokumaya atkının sabitlenmesi için kirkit, yünün düzenli olup taranması için tarak, son olarak ip haline getirilmesi için eğirme araçları kullanılmaktadır.

Keçi kılından elde edilen ipler sert ve bükümlü olduğundan çözgü ipi olarak kullanılmaktadır. Koyun yününden elde edilen iplikler ise atkı ipi olarak tercih edilmiştir. Boya da ana işlem kök boya kullanılmış ve daha sonra kimyasal boyalara da yer verilmektedir. Yöre dokumalarda bej, siyah, kahverengi, beyaz renklerini tercih ettiği görülmektedir.

Resim 70. (Onuk,Akpınarlı,2003,S.25)

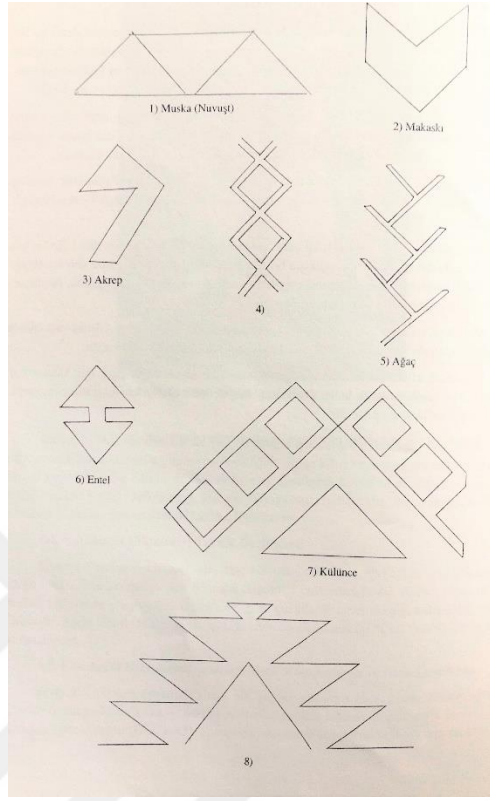
Resim 71. (Onuk,Akpınarlı,2003,S.25)

1.7. Kullanılan Kompozisyon ve Renk Özellikleri

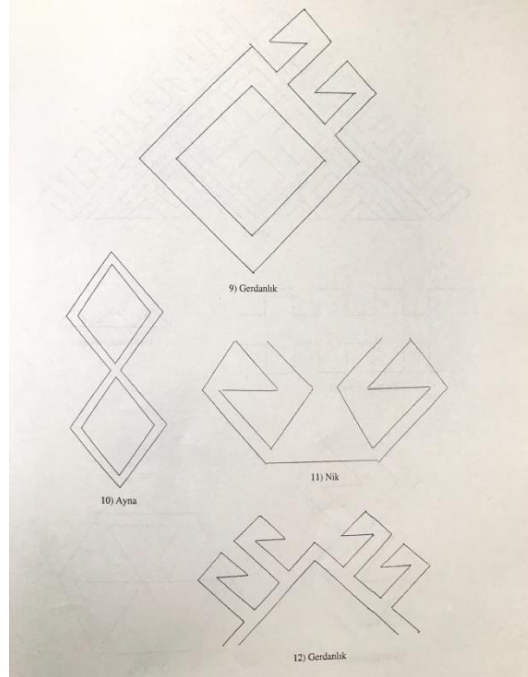
Yörede yapılan dokumalarda geometrik bezemeler kullanılmaktadır. Tekrar edilen desenler ve bordürler de kullanılmıştır. Müherim adı verilen kilimlerde göl, ayna ve gerdanlık desenleri kilimi tamamlamaktadır. Zireci adı verilen dokumalar ise teknik olarak cicim olup çözüğü yün kullanılmaktadır. Desenler enine veya boyuna ince ya da kalın aralıklı çizgilerden oluşmaktadır. Zirenci kilimleri en genişliği için parçalar halinde dokunup canlı renkte bir ip yardımı ile birbirine dikilmektedir. Akrep, şahmeran ve kurbağa desenleri zirenci kilimlerinde tercih edilmektedir. Şagani adı alan kilimler genellikle canlı renkler ile dokunmaktadır. Kilimler dikey çizgiler olacak şekilde dokunmaktadır. Bazılarında desenler ve küçük dikişlerde uygulanmaktadır.

Yörede kullanılan motifler yaşamlarını, duygularını, üzüntülerini ve tüm güzelliklerini anlatmaktadır. Kök boya renkleri dışında boyalı ip olarak turuncu, yeşil, kırmızı, bordo kullanılmaktadır.

1.8. Dokunan Kilimlerde Kullanılan Motifler

Resim 72. (Onuk,Akpınarlı,2003,S.28)

Resim 73. (Onuk,Akpınarlı,2003,S.29)

NİCAL

Resim 74. (Onuk,Akpınarlı,2003,S.42), En 220cm Boy 375 cm

Dokuma tekniği bezayağı olarak dokunmuştur. Farklı dikim yöntemleriyle birleştirilmiştir. Eşyaların üzerini örtmek için kullanıldığından uç kısmı saçaklı yapılmaktadır.

ŞEGANİ

Resim 75. (Onuk,Akpınarlı,2003,S.62), En 180cm Boy 220 cm

Enine çizgi olarak dokunmuştur. Dört parçada oluşan bu dokuma kahverengi ip ile dikilerek bir bütün oluşturmaktadır.

İŞLEMELİ GEMİSİ

Resim 76. (Onuk,Akpınarlı,2003,S.58), En 164cm Boy 390 cm

Dört parçada dokunup birleşmektedir. İşleme olmayanlarda gemisi diye adlandırılmaktadır. Kızlar çeyizlerinde işlemeli gemisi dokumalarını kullanmaktadır.

DESENLİ ŞEGANİ

Resim 77. (Onuk,Akpınarlı,2003,S.60), En 140 cm Boy 200 cm

Uzunlamasına yapılan çizgilerin zemin üzerinde aralıklarla desenlerin aynı ama farklı renkte tekrarından oluşan dokuma türüdür.

SECCADE

Resim 78. (Onuk,Akpınarlı,2003,S.66), En 75 cm Boy 125 cm

Yörede seccadelerde kullanılan motiflerden boyuna köşe niki kullanırken enine ise muska deseni dokunmaktadır. Kullanılan süslemeler ve bordür ise dokumacı genç kızların hislerini anlatmaktadır.

ONUNCU BÖLÜM

BARDIZ KİLİMLERİ

Yörenin en belirgin özelliği yün kullanılmaktadır. Halk kendi koyun yünlerini veya pazarlardan satın alarak temin etmektedir. Çözgüde ise pamuk kullanılmaktadır. Genelde halk evlerinde el eğirmesi yapılırken günümüzde bu işlemler fabrikalara taşınmıştır.

Kırkma işlemi yılda bir kez yaz aylarının başında yapılmaktadır. Kesilen yünler yıkama işlemi geçirdikten sonra güneş altında serilip kurutulmaktadır. Kurutulan yünler tarak yardımıyla temizlenip hazır hale getirilmektedir. Taranan ve temizlenen yünler iplik olarak hazırlanmaktadır. 'Bardız'da çok eskilere dayanan yün iplik yapımı, teşi, iğ ve çıkırık denilen aletlerle yapılmaktadır. Teşilerin uç kısmında bulunan kemik veya ağaçtan yapılan yuvarlak kısma 'ağırşak' denir. İğ ve teşilerin dönmesini ağırşaklar sağlamaktadır. İğ ve teşi; tarihten önceki çağlardan beri hemen hemen bütün kavimlerde şekli hiç değişmeden yapıp kullanılan bir alettir.'⁹ Yörede çözgü 'eriş' olarak adlandırılmıştır. Çözgü için kullanılan ip doğal renklerini kullanıp boya kullanılmamıştır. Kök boya olarak kahverengi, beyaz, mor renkler tercih edilerek karışımından farklı tonlarda elde edilmiştir.

1. DOKUMADA KULLANILAN TEKNİK

Uygulanan en önemli teknik, dokuma esnasında iliklerin yok edilerek dokunmasıdır. Hatta bu özellik saray kilimlerinde de görülmektedir. Erzurum ve Kars yörelerinde bu teknik hala uygulanmaktadır. Yörenin kendine has iki çeşit dokuma tarzı bulunmaktadır bunlar; Osmanlı saraylarında uygun kilimler bir diğeri ise doğal bitki motifleri ile yapılan dokumalardır. Bardız kilimlerinde atkı ve çözgüde yün kullanılmıştır. Günümüze doğru çözgü de yün yerine pamuk tercih edilmiştir. Doğal boyalar kullanırken suni boyalar tercih edilerek kullanılmıştır.

⁹ Yrd. Doç. Dr. Tahsin Parlak, Yrd. Doç. Dr. Aslıhan Ergüder, Badrız Kilimleri, Erzurum, 2010, S.45

Kilimlerde dokumanın özelliğinden iki yüzü de kullanılmaktadır. En çok kullanılan motif gül olup hayvansal motiflere de yer verilmiştir. ‘Değişik renk ve motif alanlarını çözüğü üzerinde birbirine bağlantı özelliğinden kaynaklanan aralıklara ‘zenk’ adı verilmekte olup bu boşluklar, Bardız kilimlerine özgü bir dokuma özelliğidir. Düz bir sınırdaki birleşen renk alanlarının birbiri arasına karşılıklı geçirilmesine ‘iliştirme’ adı verilmektedir.’¹⁰ Kilimlerinde kullandıkları motifler hasret ve doğa sevgisini anlatmaktadır. Dokunan kilimlerde taban çoğunlukla siyah tercih edilmektedir. Kilimler tek şak olarak yapılmaktadır.

1.1. Dokumada Kullanılan Araç ve Gereçler

Yörede yatay ve dikey tezgâh çeşitleri kullanılmaktadır. Gücü ve vargel iplerin bir alt ve üst kısımlarından ilerler burğu ağacı sayesinde ipler sabitleştirilip dokuma esasına hazırlanmaktadır. Dokuma ilerledikçe tezgâhın arkasına doğru ilerletilmektedir. Varangelen yörede ‘oflağı’ diye bilinmektedir.

Resim 79. (Parlak,Ergüder,2010,S.51)

¹⁰ Yrd. Doç. Dr. Tahsin Parlak, Yrd. Doç. Dr. Aslıhan Ergüder, Badrız Kilimleri, Erzurum, 2010, S.48

1.2. Dokumada Kullanılan Boya Çeşitleri

Mordanlar

Rengin haslığını korumak için tercih edilen bir boyama türüdür. Mordan türleri ile birlikte farklı örnekler ve tonları ortaya çıkarılmaktadır. Başlıca mordan şap olarak kullanılmaktadır.

Şap

Yünün boyanmasında en çok şap tercih edilmektedir. Anadolu'da çok yaygın olup üretiminin başlangıcı olarak bilinmektedir. Temin edilirken temiz olması çok önemlidir eğer içinde farklı maddeler bulunuyorsa yünü sertleştirip rengi de koyulaştırmaktadır. Şap alırken temizliğini göz ile görebilmemiz mümkün çünkü sodayı andıran kristallerden meydana gelmektedir. Kullanılan kiloya göre miktar belirlenmektedir. Aksi takdirde kullanılan yünü sertleştirmektedir.

Krom

Boyama işleminde koyu renk vermektedir. Krom sarı tonlarıyla kullanıldığında hardal veya yeşil tonlarını vermektedir. İkinci mordan olarak kullanılırsa krom daha koyu tonlar elde etmektedir. Miktar doğru orantıda belirlenmezse yün zarar görmektedir.

Saçıkıbrıs

Mordanlama işlemi için uygun görülmemektedir. Saçıkıbrıs yüne siyah rengini vermektedir. Koyu renk elde etmek için kullanılmaktadır. Aşırı kullanımda yünü çürütmektedir.

Göztaşı

Yeşil ve kahverengini vermektedir. Mordanlama işlemi ile yeşil ve tonları elde edilmektedir.

1.2.1. Boyanın Elde Edilmesi ve Boya İşlemi

Kök boya kullanılmaktadır. Fakat günümüzde yerini kimyasal boyalar almaktadır. Kimyasal boya hiçbir zaman kök boyanın yerine geçememektedir.

Toplanan bitkiler uygun bir biçimde açık havada kurutma işlemi geçirdikten sonra öğütme kısmından geçirilerek daha etkili bir hale getirilmektedir. Yörede boyacı kökü olarak bilinen ot ile kırmızı ve tonları elde edilmektedir. Boyama işlemi yünler ile öğütülen kök kaynamaya bırakılmaktadır. Belirli miktarda kaynatılan yünler kazandan çıkarılarak kurutma işlemi yapılmaktadır. Papatya, ceviz kabuğu, soğan kabuğu ve birçok bitkiden çeşitli renkler elde edilmek üzere kullanılmıştır. Bardız yöresinin toprak özelliğinden siyah renk kolaylıkla elde edilmektedir. Yörenin kendine has patpat otundan bordo rengini elde etmektedirler.

1.3. Kullanılan Motifler

Bitkisel

Bardız bölgesinde bitkisel motiflere çok yer verilmiştir. Selçuklu zamanında stilize edilmiş bitkisel desenlere rastlanılmıştır. Seccadelerin en önemli motifleri olmuştur. Kilimlerde kullanılan motiflerin anlamı ve renklerin bilinçli olarak dokuyucu tarafından karar verilip uygulanmıştır. Kilimlerde sıkça gördüğümüz kare ve dikdörtgen şekiller bize yeryüzünü anlatmaktadır. Bitkisel motifler arasında; şakayık, düğün çiçeği, gül, sümbül, lale desenleri sıkça görülmektedir. Öte yandan Türk sanatında hayvansal motiflerin yeri de oldukça önemli bir yere sahiptir. Yörede rumi motifine oldukça yer verilmektedir.

Hayvansal

Hayvansal motiflerde atın oldukça fazla önemi bulunmaktadır. Şeref, kahramanlık olarak anlatılmaktadır. Erzurum medresesinde bulunan pars motifinde leopar ve boğa gibi üstün tutulmaktadır.

Resim 80. (Parlak,Ergüder,2010,S.67)

Türk sanatında aslan gücü temsil etmektedir. Selçukluların bayraklarında aslan simgesi bulunmakta olup egemenliği temsil etmektedir. Bardız yöresinde aslan motifi oldukça fazla görmemiz mümkündür çünkü evlenme çağında olan kızların çeyizlerinde aslan desenli dokumalar bulunmaktadır.

Resim 81. (Parlak,Ergüder,2010,S.68)

Yörede kuş motifine birden çok anlam yüklenmektedir. Güzellik, mutluluk, uğur gibi iyi anlamlar yüklenirken öte yandan ölüm, uğursuzluk gibi anlamları da taşımaktadır. Kuş motifleri genelde hayat ağacı ile motiflerle dokunması tercih edilmektedir. Halı ve kilimlerde geometrik şekillerin içerisinde düzgün bir şekilde yerleşim yapılmaktadır. Simetrik duruşuna özen göstermektedirler.

Resim 82. (Parlak,Ergüder,2010,S.69)

Resim 83. (Parlak,Ergüder,2010,S.112)

İliksiz dokuma tekniği ile dokunmuştur. Osmanlı Saray kilimlerine örnek olmaktadır. Dokumada kullanılan ipler tamamen yün olup kök boya kullanılmaktadır. Krem taban üzerine bitkisel motifler kullanılmıştır.

Resim 84. (Parlak,Ergüder,2010,S.120)

İliksiz dokuma tekniği ile dokunmuştur. Osmanlı Saray kilimlerine örnek olmaktadır. Dokumada kullanılan ipler tamamen yün olup kök boya kullanılmaktadır. Siyah taban üzerine yapraklar ve penç desenlerin dokunduğu görülmektedir.

Resim 85. (Parlak,Ergüder,2010,S.154)

Kilim yörenin özelliklerini barındırmaktadır. İlikli – iliksiz dokuma özelliği ile hazırlanmıştır. Siyah taban üstü bitkisel desenler yer almaktadır. Kullanılan ipler yün olup kök boya ve suni boya kullanılmaktadır.

Resim 86. (Parlak,Ergüder,2010,S.198)

Kilim yörenin özelliklerini barındırmaktadır. İlikli dokuma özelliği ile hazırlanmıştır. Kullanılan ipler yün olup suni boya kullanılmaktadır. Kilimde stilize edilmiş bitkisel desenler yer almaktadır.

Resim 87. (Parlak,Ergüder,2010,S.200)

Kilim yörenin özelliklerini barındırmaktadır. İlikli – iliksiz dokuma özelliği ile hazırlanmıştır. Kullanılan ipler yün olup suni boya kullanılmaktadır. Kilimde çiçek ve muska desenleri ve deve boyunu motifi yer almaktadır.

SONUÇ

Çalışmamız yörelere göre desen, dokuma tekniği, içerik ve kompozisyon açısından incelendiğinde Anadolu' da ki yörelerin özelliklerinin birbirlerine benzediği görülmüştür.

Geçmişte insanlar göçebe bir hayat sürdürdükleri için taşınabilir yatar yer tezgâhları kullanılmıştır. Yörelere dokuma tezgâhları olarak ıstar dokuma tezgâhı ve çuhallık dokuma tezgâhı olarak iki çeşit tezgâh kullanılmıştır. Daha derinlemesine incelendiğinde ıstar dokuma tezgâhı daha çok tercih edilmiştir. Yörelere göre birçok kilim tekniğinin de kullanıldığı görülmektedir. Dokuma yapan kesim genelde orta yaşlı kadınlar olup genç yaştaki kız çocuklarını da yanlarına alıp eğitmişlerdir.

Anadolu'da kilimler her yörede kendi geleneksel ve kültürleriyle dokunup anlatılmıştır. Yörelere göre dokumalara eklenen motifler Türk dokumacılığının sanatsal zenginliğini göstermiştir. Dokumalarda üretilen malzemelerin doğal olup halkın kendi üretmesi, dokuması ve motifleri belirli bir kompozisyon oluşturarak kullanıyor olması Anadolu dokuma sanatı içerisinde eşsiz denilecek kilimler vermiştir.

Her bir motif ayrı desenlerle dokunmuştur. Dokumacılıkta pamuk ve yün kullanılıp renklendirme işleminde kök boya kullanılmıştır. Ceviz kabuğu, meşe palamudu, nar kabuğu gibi doğal malzemelerden elde edilen kok boyalar yörelere renk tonları göre farklılık göstermiştir.

Dokumacılık Türk kadınları için önemli bir yere sahip olmuştur. Mesela kilimlerde kullanılan motifler temizliği ve saflığı vurgulamıştır. Gelinler en güzel kilimleri kendi çeyizleri için dokudukları gibi diğer taraftan ölüm ve cenazelerde de kilim kullanılmıştır. Kilimlerin üzerlerinde kadınların sırları, duyguları, vermek istediği mesajlarıilmekilmek işlenmiştir.

Eşsiz eserlerimiz zaman içerisinde yaşamsal ve kültürel farklılıklara uğrayarak dokumalarımıza yansımıştır. Halkın kendine özgü dokuması ve motifleri Anadolu'nun çeşitli yörelerinde ticari amacın güdülenmesiyle yöresellikten çıkma eğilimindedir. Ticarileşmeyle kilimin doğallığının bozulduğunu görmek mümkündür. Kullanılan

iplerin değişikliği ve kök boyanın yerini kimyasal boyaların alması kilimlerin orijinalliğini bozmaktadır.

Amacımız, tarih ve zaman içerisinde oluşan bu değerli dokuma sanatının günümüzde sanayileşme ve teknoloji ile tükenme kısmına gelen saf ve doğal dokumalarımızın ilk günkü haliyle devam etmesidir.

KAYNAKÇA

Kitap

- Bekir D., *Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, Ankara, 1998.
- Hakkâri Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Hakkâri Kilimleri*, Hakkâri, 2007
- Prof. Dr. Neriman G., *Eşme Kilimleri*, Ankara, 1994
- Prof. Dr. Taciser O., Yrd. Doç. Dr. H. Feriha A., *Şanlıurfa Karakeçili Kilimleri*, Ankara, 2003
- Şahin Yüksel Y., *Türk El Dokumacılığı*, İstanbul, 1978.
- Van Valiliği, Ankara, 1998
- Yrd. Doç. Dr. Tahsin P., Yrd. Doç. Dr. A. Aslıhan E., *Bardız Kilimleri*, Erzurum, 2010
- Yusuf D., *Anadolu Kiliminden Örnekler*, İstanbul, 1985.
- Yusuf D., *Yörük Kilimleri*, İstanbul, 1977.
- Yüzde 100 Kök Boyalı Bayat Kilimleri, Afyonkarahisar

ÖZGEÇMİŞ

8 Ağustos 1994 tarihi, İstanbul ili Kadıköy ilçesi doğumluyum. İlkokulu İstanbul, Ortaokul ve Liseyi Yalova Çınarcık'ta tamamladıktan sonra üniversite eğitimime Beykent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı bölümüne başladım. Bu bölümden 2016 yılında mezun olduktan sonra yüksek lisans için Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekstil ve Moda Tasarımı bölümüne başladım. Yüksek lisans eğitimim ile birlikte Can Yunus Çetinkaya bünyesinde çeşitli seminerler, defile ve organizasyonlarda danışman ve asistan olarak görev yaptım.2019 yılı itibari ile Verda Tekstil Tasarım Asistanı olarak görev yapmaktayım.

Kariyerim de gelişimimi destekleyip fark yaratabilmek vizyonumu geliştirmek için Vakko Esmod tarafından hazırlanan moda tasarım ve ayakkabı tasarım sertifika programlarına katıldım. Hedefim kendi yaratıcılığımı keşfedip ilerletip kendi vizyonunu oluşturabilen başarılı ve öğretici bir tasarımcı olmaktır.

Melisa ARSLAN